

1.1. Sotsiaalne pädevus

Sotsiaalne pädevus tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloos ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjuseid ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikutsenaariume ja –visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) suudab mõista inimühiskonna ajaloos ning nüüdisaja ühiskonnas toimuvate muutuste olulisi põhjusi ja tagajärgi;
- 2) valdab esmast tulevikuvisioni;
- 3) tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi ning tunneb kodanikuvastutust;
- 4) huvitub iseenda, oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;
- 5) tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppetöös;
- 6) tunneb kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimsusevastased;
- 7) on omandanud teadmisi ja oskusi sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kohaneda eakaaslaste hulgas, kogukonnas ja ühiskonnas, väärtustades neid;
- 8) on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, toimetulekustrateegiatega, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning väärtustab positiivset suhtumist endasse ja teistesse.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Sotsiaalsainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalsainete vahendusel kujuneb õpilastes võime näha ühiskonna arengus põhjuslikke jm seoseid ning teha teadlikke valikuid seonduvalt iseenda ja sotsiaalse keskkonnaga, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalnormidest, ning toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena ning isiksusena.

Ainevaldkonna õppeainete õppega taotletakse, et õpilane:

- 1) omandab adekvaatse enesehinnangu ning teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis toetavad tervikliku ja autonoomse inimese kujunemist, terviseteadlikkuse, tervist tugevdava käitumise ning tervisliku eluviisi;
- 2) omandab tervikliku arusaama ühiskonna nähtustest ja protsessidest ning nende seostest ja mõjust;
- 3) mõistab kultuurilist mitmekesisust ja demokraatia tähtsust ning ühiskonna jätkusuutliku arengu vajalikkust, aktsepteerides erinevusi;
- 4) hindab väärtusi, nagu vabadus, inimväärikus, võrdõiguslikkus, ausus, hoolivus, sallivus, vastutustunne, õiglus ja isamaalisus ning lugupidamine enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

Ainevaldkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks ennast teostavaks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest, näeb ja mõistab ühiskonnas toimuvat ning tal on oskusi ja valmidust ühiskonnaellu sekkuda ning selles osaleda.

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks vajalikke teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus aitab kaasa teistes õppeainetes õpitava tervikuks sidumisele ning kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmetes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks. Inimeseõpetuse üldeesmärk on aidata kaasa õpilase sotsiaalses elus vajalike toimetulekuoskuste arengule, mille elluviimiseks kujundatakse õpilases terviklikku isiksust, sotsiaalset kompetentsust, terviseteadlikkust ja üldinimlikke väärtusi, nagu ausus, hoolivus, vastutustunne ning õiglus.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidenteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks.

Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil väljendada oma tundeid, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskonnas kehtivaid väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Kõigi valdkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas.

2. Inimeseõpetus

2.1. Üldalused

2.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- 1) enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
- 2) füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- 3) tervis ja tervislik eluviis;
- 4) turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
- 5) üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

2.1.2. Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna, integreerides õppesisu kõigis kooliastmetes: esimeses kooliastmes 2. ja 3. klassis, teises kooliastmes 5. ja 6. klassis ning kolmandas kooliastmes 7. ja 8. klassis.

Inimeseõpetuses käsitletakse eakohaselt õpilaste isiksuse kujunemisele ja sotsialiseerumisele kaasa aitavaid teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seonduvalt, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõpimeetodid.

Õpetus on inimeseõpetuses isiksusekeskne, rõhk on väärtuskasvatusel. Õpetuses liigutakse tervikliku mina poole ning situatiivselt vahetu ümbruse tajumiselt ühiskonna sotsiaalsele tunnetusele. Väärtustatakse tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi, positiivse minapildi kujunemist ning üldinimlikke väärtusi. Inimeseõpetuse ainesisu toetab turvalise koolikeskkonna saavutamist ning eetiliste, vastutustundlike ja aktiivsete kodanikuühiskonna liikmete kujunemist. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub vaimses õpikeskkonnas üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õpikeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamuseavalduseks, initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii ükski kui ka koos teistega.

Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamast keerukamaks, ent peavad aine eesmärkidest lähtuvalt olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest.

Inimeseõpetus on kontsentriiline õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel, arvestades arengulist käsitlust seoses 1) endasse positiivse suhtumise ja tervikliku mina kujundamisega ning 2) arenguülesannete ja nendega toimetulekuga.

Rõhuasetused kooliastmeti:

- esimeses kooliastmes on inimeseõpetuses rõhk õpilase enesekohasel pädevusel ning enese suhestamisel lähiümbrusega, integreerides ühiskonnaõpetuse temaatikat;
- teises kooliastmes on keskmises õpilase sotsiaalne pädevus ja sotsiaalsete probleemide ennetamine ning õpilase tervist tugevdav ja väärtustav eluviis;
- kolmandas kooliastmes keskendutakse õpilase ealiste iseärasuste (murdeiga) ja arenguülesannetega toimetulekule, tervise tervikkäsitlusele ning enese- ja sotsiaalsetele oskustele.

Inimeseõpetuses õpitakse teatud teemasid ülevaate korras ja teatud teemasid käsitletakse sügavuti. Teemasid võib käsitleda nii üksteisele järgnevatena kui ka integreerituna, et saavutada oskuste-, teadmiste- ja väärtustepõhised õpitulemused.

2.2. I kooliaste

2.2.1. I kooliastme õpitulemused

I kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

3. klassi lõpetaja:

- 1) väärtustab ennast ja teisi ning teab, et inimesed, nende arvamused, hinnangud ja väärtused on erinevad;
- 2) oskab suhelda ja käituda teisi arvestades ja tehes koostööd, ning sõnastab oma tundeid ja teab, et nende väljendamiseks on erinevaid viise;
- 3) väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- 4) teab põhilisi käitumisreegleid, arvestab neid ning kirjeldab, mis on õiglane ja ebaõiglane käitumine;

- 5) väärtustab sõprust ja toetavaid peresuhteid armastuse ning vastastikuse toetuse allikana;
- 6) teab, milline on tervislik eluviis ning kuidas hoida füüsilist ja vaimset tervist, ning väärtustab neid;
- 7) mõistab oma õigust keelduda ennastkahjustavast tegevusest ning teab, kuidas ohuolukorras abi kutsuda;
- 8) kirjeldab, mis on lapse õigused ja kohustused, mõistab vastutust oma tegude eest ning planeerib oma aega ja igapäevaseid tegevusi;
- 9) teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning väärtustab neid;
- 10) teab Eesti riigi sümboleid ja lähemaid naaberriike.

2.2.2. Õppesisu ja õpitulemused klassiti

2. klass

<p>Teema: Inimene- mina</p>
<p>Õppesisu: Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Viisakas käitumine.</p> <p>Mõisted: võrdlus, võrdlemine, pikem, lühem, diagramm, tegevus, oskus, huvi, huviring, diagramm plaan, liiklusmärk, reegel</p>
<p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Rühmatöö: reeglite koostamine <i>Õppekäik: liikluskorraldus kooli ümbruses</i> Diagrammi koostamine Orienteerumine plaanil Arutelu fotode järgi Infootsing teabeallikatest: liiklusmärkide tähendus Praktiline töö: koolitee ajaline pikkus</p>
<p>Õpitulemused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab oma välimust, huve ja tegevusi, mida talle meeldib teha; • teab, mille poolest sarnanevad ja eristuvad erinevad sugupooled; • nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja erineb teistest; • väärtustab iseennast ja teisi; • mõistab viisaka käitumise vajalikkust • oskab tänaval käituda ning ületada sõiduteed ohutult • kirjeldab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti • väärtustab iseennast ja teisi • mõistab viisaka käitumise vajalikkust • teab põhilisi käitumisreegleid, arvestab neid ning kirjeldab, mis on õiglane ja ebaõiglane käitumine
<p>Läbivad teemad : Tervis ja ohutus. Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.</p>

Väärtused ja kõlblus.

Toetatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Teabekeskond.

Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda

Tehnoloogia ja innovatsioon.

Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine:

Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel.

Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on vaja tulevases tööelus.

Lõiming:

Eesti keel: lausete moodustamine, sõnade moodustamine silpidest, oma kogemuse, tutvustamine, jutustamine

Matemaatika: võrdlemine, diagrammi lugemine

Teema: Mina ja tervis

Õppesisu: Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Ravimid. Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Abi saamise võimalused. Esmaabi.

Mõisted:

Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Ravimid.

Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport. Abi saamise võimalused. Esmaabi.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Praktiline tegevus: oma hammaste uurimine peeglist
- Tabeli täitmine- oma päevakava
- Praktiline tegevus: menüü koostamine
- Klassikaaslaste pikkuse mõõtmine
- Sõrme sidumine, plaastri panemine

Õpitulemused:

- kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolt kanda;
- kirjeldab tervet ja haiget inimest;
- teab, kas haigused on nakkuslikud või mitte;
- teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige,
- ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- mõistab ja kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport;
- demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, prahtsilmas,

<p>puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus);</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi.
<p>Läbivad teemad :</p> <p>Tehnoloogia ja innovatsioon.</p> <p>Toetatakse tänapäevaseid tehnoloogiaid, et eesmärgipäraselt kasutada ja kasvada oskavaks inimeseks</p> <p>Tervis ja ohutus.</p> <p>Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.</p> <p>Väärtused ja kõlblus.</p> <p>Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenudinimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.</p>
<p>Lõiming:</p> <p>Inimeseõpetus- lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks.</p> <p>Eesti keel: lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult, suur algustäht nimedes kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid.</p> <p>Matemaatika.</p> <p>ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);</p>

<p>Teema: Mina ja minu pere</p>
<p>Õppesisu:</p> <p>Kodu. Koduarmastus. Perekond. Erinevad pered. Vanavanemad ja teised sugulased. Pereliikmete tegevus ja rollid. Vanemate ja teiste inimeste töö. Kodused tööd. Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne.</p> <p>Kodu traditsioonid. Koduümbus. Naabrid ja naabruskond. Võõras ümbus ja võõraga kaasaminek. Ohud kodus ja koduümbruses.</p> <p>Mõisted:</p> <p>Kodu. Koduarmastus. Perekond. Erinevad pered. Vanavanemad ja teised sugulased. Pereliikmete tegevus ja rollid. Vanemate ja teiste inimeste töö. Kodused tööd. Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne. Kodu traditsioonid.</p> <p>Koduümbus. Naabrid ja naabruskond. Võõras ümbus ja võõraga kaasaminek. Ohud kodus ja koduümbruses</p>
<p>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>diagrammi koostamine</i> • Orienteerumine plaanil • Infootsing teabeallikatest: liiklusmärkide tähendus

- Praktiline töö: koolitee ajaline pikkus
- Infootsing kalendrist
- Plaani koostamine
- Katse: ruumist väljapääsu leidmine kinnisilmi

Õpitulemused:

- kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad;
- väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres
- selgitab lähemaid sugulussuhteid;
- teab oma kohustusi peres ning pereliikmete erinevaid rolle kodus ja tööl;
- kirjeldab ja eristab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- jutustab oma pere traditsioonidest;
- kirjeldab ohtlikke kohti ning olukordi kooliteel ja koduümbruses, oskab tänaval käituda ning valib ohutu tee sihtpunkti;)
- väärtustab toetavaid peresuhteid ja kodu.
- *jutustab oma pere traditsioonidest*
- *kirjeldab mardi- ja kadripäeva rahvakombeid*
- *teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi*

Läbivad teemad :

Keskkond ja jätkusuutlik areng:

- Loodusainetel on kandev roll läbiva teema elluviimisel.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine:

- Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus
- elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel.
- Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on vaja tulevases tööelus.

Tervis ja ohutus.

- Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus.

- Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid
- järgib neid koolis ja väljaspool kooli
- ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse
- sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Lõiming:

Inimeseõpetus- lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks.

Eesti keel: lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning

suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult, suur algustäht nimes

kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid.

Matemaatika.

ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);

Teema: Mina ja kodumaa

Õppesisu:

Eesti – minu kodumaa. Eesti teiste riikide seas. Naaberriigid. Kodukoht: küla, vald, linn, maakond. Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid. Rahvakalendri tähtpäevad. Erinevate rahvaste tavad ja kombed. Sallivus.

Mõisted: Eesti – minu kodumaa. Kodukoht. Eesti rikkus

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Praktiline töö- lippude tegemine, kodukoha lipp
- Praktiline töö- kodukoha rahvarõivaste joonistamine
- Praktiline töö- rahvuslike sümbolite joonistamine, kodukoha sümbolid
- Praktiline töö- pilt elukutsest

Õpitulemused:

- tunneb ära Eesti Vabariigi lipu ja vapi;
- oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, sünnipäeva ja presidenti;
- leiab Euroopa kaardilt Eesti ning Eesti kaardilt kodukoha;
- tunneb rahvuslikku ja kodukoha sümboolikat;
- nimetab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku ning väärtustab kodumaad;
- kirjeldab rahvakombeid;
- teab Eestis elavate rahvaste tavasid ja kombeid ning austab neid.
- tunneb kodukoha sümboolikat
- nimetab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku
- oskab põhjendada elu erinevusi ning sarnasusi maal ja linnas
- väärtustab Eesti loodust ja inimesi
- väärtustab Eestit, oma kodumaad
- mõistab, et loodust peab hoidma puhtana
- teab, et looduses võib olla ohte
- teab, kuidas käituda ohu korral
- teab ujumise reegleid
- teab, kuidas käituda õppekäigul

Läbivad teemad :

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine:

- Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus
- elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel.
- Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on vaja tulevases tööelus.

Tervis ja ohutus.

- Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus.

- Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid

- järgib neid koolis ja väljaspool kooli
- ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse
- sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Lõiming:

Inimeseõpetus- lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks.

Eesti keel: lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult, suur algustäht nimedes kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid

Matemaatika.

ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); ajaühikud, kell

Teema: Mina: Aeg ja asjad

Õppesisu:

Aeg. Aja plaanimine. Oma tegevuse kavandamine. Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus. Minu oma, tema oma, meie oma. Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.

Mõisted:

Aeg. Aja planeerimine. Oma tegevuse kavandamine. Täpsus, lubadused, vastutus. Minu oma, tema oma, meie oma. Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Skeemi ja ajatelje täitmine
- Päevaplaani koostamine

Õpitulemused:

- eristab, mis on aja kulg ja seis;
- oskab koostada oma päevakava, väärtustades aktiivset vaba aja veetmist;
- väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks;
- selgitab asjade väärtust;
- oskab eristada oma ja võõrast asja ning mõistab, et
- võõrast asja ei tohi loata võtta;
- väärtustab ausust asjade jagamisel.
- *teab, et elektrit saab kokku hoida*
- *märkab vee ja elektri säästmise võimalusi*

Läbivad teemad :

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine:

- Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus
- elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel.
- Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on vaja tulevases tööelus.

Tervis ja ohutus.

- Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus.

- Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid
- järgib neid koolis ja väljaspool kooli
- ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse
- sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Lõiming:

Inimeseõpetus- lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks.

Eesti keel: lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult, suur algustäht nimedes ;

Kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid

Matemaatika.

ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); ajaühikud, kell

3.klass

Teema : Mina

Õppesisu:

Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused.

Mõisted:

Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Viisakas käitumine. Õppimine. Lapse õigused ja kohustused. Sõprus, ausus, kohusetunne, vastutus, südametunnistus

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Skeemi lugemine
- Tabeli täitmine
- Piltide ja teksti uurimine
- Pereliikmete küsitamine
- Rühmatöö: reeglite koostamine erinevates kohtades käitumiseks
- Fotode ja jooniste vaatlus

Õpitulemused:

- teab ja väärtustab igaühe individuaalsust seoses välimuse, huvide ja tugevusega, õigust olla erinev;
- selgitab endasse positiivse suhtumise tähtsust;
- nimetab enda õigusi ja kohustusi;

- teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused.

Läbivad teemad :

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine:

- Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus
- elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel.
- Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on vaja tulevases tööelus.

Tervis ja ohutus.

- Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus.

- Toetatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid
- järgib neid koolis ja väljaspool kooli
- ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse
- sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Lõiming:

Inimeseõpetus- lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks.

Eesti keel: lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning

suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult, suur algustäht nimedes

kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid.

Matemaatika.

ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);

Teema: Mina ja tervis

Õppesisu:

Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Vaimne ja füüsiline tervis.

Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras. Ravimid. Abi saamise võimalused. Esmaabi.

Mõisted:

Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus. Mina ja endasse suhtumine. Vaimne ja füüsiline

tervis. Tervislik eluviis. Liikumine ja tervis. Tervislik toitumine. Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras. Kahjulikud harjumused. Esmaabi. Lapse kaitse. Lapse turvalisus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- *diagrammi koostamine*
- Menüü joonistamine
- Rollimängud
- Esmaabi- haavad, marrastused

Õpitulemused: kirjeldab tervet ja haiget inimest;

- kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolitseda;
- kirjeldab seoseid tervise hoidmise viiside vahel: mitmekesine toitumine, uni ja puhkus ning liikumine;
- teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige,
- ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- eristab vaimset ja füüsilist tervist;
- kirjeldab olukordi ja toob näiteid, kuidas keelduda või hoiduda tegevusest, mis ohustab tervist;
- demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi (nt haav, kukkumine, mesilase nõelamine, ninaverejooks, praht silmas, puugihammustus, põletus ja rästikuhammustus);
- nimetab, kelle poole pöörduda erinevate murede korral;
- teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi;
- väärtustab tervislikku eluviisi

Läbivad teemad :

Tervis ja ohutus.

- Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus.

- Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid
- järgib neid koolis ja väljaspool kooli
- ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse
- sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Lõiming:

Inimeseõpetus- lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks.

Eesti keel: lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning

suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult, suur algustäht nimedes

kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid.

Matemaatika.

ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);

Teema: Mina ja meie

Õppesisu:

Minu ja teiste vajadused. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine.

Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandust palumine ja vabandamine. Oma muredest rääkimine

ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest.

Hea ja halb käitumine. Südametunnistus. Käitumisreeglid. Käitumise mõju ja tagajärjed. Liiklusreeglid. Mäng ja töö. Õppimine. Kohustetunne ja vastutus. Meeskonnatöö. Tööjaotus.

Mõisted:

Sõprus, ausus, õiglus, leppimine, südametunnistus, käitumisreeglid, liiklusreeglid, kohusetunne ja vastutus.

Eesti teiste riikide seas. Euroopa Liit. Naaberriigid. Eesti vabariigi ja kodukoha sümbolid. Küla, vald, linn, maakond. Erinevad kultuurid ja rahvused Eestis. Erinevate rahvaste tavad ja kombes. Sallivus. Riiklikud tähtpäevad. Laulu- ja tantsupidu.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- *Rollimängud*
- Töö kaardiga
- Kodukoha lipu ja vapi meisterdamine ja värvimine
- Rahvuslike sümbolite joonistamine- värvimine

Õpitulemused:

- nimetab inimese eluks olulisi vajadusi ja võrdleb enda vajadusi teiste omadega;
- kirjeldab omadusi, mis peavad olema heal sõbral, ning hindab ennast nende omaduste järgi;
- väärtustab sõprust ja koostööd;
- eristab enda head ja halba käitumist, kirjeldab omakäitumise tagajärgi ning annab neile hinnangu;
- väärtustab leppimise, vabandust palumise ja vabandamise tähtsust inimsuhetes;
- nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näiteid olukordadest, kus need tekivad, ja leiab erinevaid viise nendega toimetulekuks;
- demonstreerib õpitu olukorras, kuidas keelduda ennast kahjustavast tegevusest;
- mõistab, et kiusamine ja vägivald ei ole aktseptitud ja lubatud käitumine, ning teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivalda korral;
- kirjeldab oma sõnadega, mida tähendavad vastutustundlikkus ja südametunnistus;
- väärtustab üksteise eest hoolitsemist ja üksteise abistamist;
- kirjeldab oma tegevuse plaanimist nädalas, väärtustades vastutust;
- nimetab üldtunnustatud käitumisreegleid ja põhjendab nende vajalikkust;
- teab liiklusreegleid, mis tagavad tema turvalisuse, ning kirjeldab, kuidas käituda liikluses turvaliselt;
- eristab tööd ja mängu;
- selgitab enda õppimise eesmärgid ning toob näiteid,
- kuidas õppimine aitab igapäevaelus paremini hakkama saada;
- teab tegureid, mis soodustavad või takistavad õppimist.
- teab, et Eesti asub Euroopas, kuulub Euroopa Liitu;
- nimetab Euroopa Liidu liikmesmaid, oskab näidata kaardil;
- teab Eesti naaberriikide nimesid, oskab neid näidata kaardil
- selgitab skeemi järgi haldusüksuste seoseid oma kodukohas;
- tunneb oma kodukoha sümbolikat;
- teab Eesti rahvuslikke ja riiklikke sümboleid;
- väärtustab oma kodumaad;

- oskab kirjeldada Eestimaa haldusjaotust;
- tunneb oma maakonna vappi ja lippu.
- oskab nimetada Eestis elavaid teisi rahvusi;
- teab, et teistel rahvastel on erinevad tavad ja kombed ning austab neid;
- on salliv teiste rahvuste esindajate suhtes;
- väärtustab oma rahvuskultuuri.
- oskab kirjeldada piltide järgi Eesti elu sada aastat tagasi;
- väärtustab eesti rahvuskultuuri

Läbivad teemad:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine:

- Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel.
- Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on vaja tulevases tööelus.

Kultuuriline identiteet.

- Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumistaadi kujundajana
- on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur)
- väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

Tervis ja ohutus.

- Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks

Väärtused ja kõlblus.

- Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid
- järgib neid koolis ja väljaspool kooli
- ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse
- sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Lõiming:

Inimeseõpetus- lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks.

Eesti keel: lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult, suur algustäht nimedes, kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid.

Matemaatika.

ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);

Teema: Mina – teave ja asjad

Õppesisu:

Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine. Reklaami mõju. Turvaline käitumine meediakeskkonnas. Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine. Oma kulutuste plaanimine

Mõisted:

Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine. Vastutus. Oma kulutuste planeerimine. Reklaami mõju. Reklaami ja meediaga seonduvad ohud. Interneti ohud.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Klassiõhtu eelarve koostamine
- Reklaamlausete koostamine
- Reklaami leidmine internetis mis ei kõneta lugejat

Õpitulemused:

- kirjeldab eri meeltega tajutavaid teabeallikaid;
- selgitab, kuidas võivad reklaamid mõjutada inimeste käitumist ja otsuseid ning mis on turvaline käitumine meediakeskkonnas;
- teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning et raha teenitakse tööga;
- selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine;
- kirjeldab, mis vajadusi tuleb arvestada taskuraha kulutades ja säästes.
- teab, miks inimesed töötavad;
- teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning et raha teenitakse tööga;
- mõistab oma vastutust asjade hoidmisel ja laenamisel
- selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine;
- kirjeldab, milliseid vajadusi tuleb arvestada taskuraha kulutades ja säästes
- selgitab, kuidas reklaamid võivad mõjutada inimeste käitumist ja otsuseid;
- teab, mida reklaamitakse;
- oskab nimetada reklaamikanaleid
- mõistab interneti olemust;
- teab interneti võimalusi;
- mõistab, et interneti kasutamisega kaasnevad ohud;
- teab, milliseid andmeid võib enda kohta avaldada;
- teab kelle poole ohu kahtluse korral pöörduda

Läbivad teemad :

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine:

- Kujundatakse iseseisva õppimise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel.
- Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on vaja tulevases tööelus.

Tervis ja ohutus.

- Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus.

- Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid
- järgib neid koolis ja väljaspool kooli
- ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse

- sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Lõiming:

Inimeseõpetus- lõimib õppesisu kõigis kooliastmeis, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas ning aitab õpilasel kujuneda sotsiaalselt küpseks ja teovõimeliseks isiksuseks.

Eesti keel: lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada nii suuliselt kui ka kirjalikult, suur algustäht nimeses kasutama kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgima õigekeelsusnõudeid.

Matemaatika.

ajaarvamine; ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid);

2.3. II kooliaste

2.3.1. II kooliastme õpitulemused

II kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

6. klassi lõpetaja:

- 1) kirjeldab enesehinnangu, enesekontrolli ning eneseanalüüsi võimalusi ja olulisust igapäevasuhetes, väärtustab inimeste erinevusi ning oskab teisi arvestada, demonstreerides seda õpitu olulisuses;
- 2) väärtustab enda ja teiste positiivseid iseloomujooni ja omadusi ning sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikana;
- 3) väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet ning kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus: üksteise aitamist, jagamist, hoolitsemist ja koostööd;
- 4) kirjeldab, millised kehalised ja emotsionaalsed muutused toimuvad murdeas, aktsepteerides nende individuaalsust;
- 5) kirjeldab ja selgitab konfliktide võimalikke põhjusi ning oskab eristada tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendamise viise; demonstreerib, kuidas õpitu olulisuses tõhusalt verbaalselt oma tundeid väljendada, aktiivselt kuulata ja kehtestavalt käituda;
- 6) kirjeldab, mis on füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis, ning arvestab tervisliku eluviisi komponente igapäevaelus;
- 7) kirjeldab uimastite tarbimisega kaasnevat riski ja väärtustab tervislikku elu uimastiteta; demonstreerib õpitu olulisuses, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest;
- 8) teab ja oskab õpitu olulisuses leida erinevaid lahendusviise otsuste langetamisel;
- 9) teab, kuidas toimida ohuolukorras, oskab õpitu olulisuses abi kutsuda ning valdab esmaabivõtteid;
- 10) kirjeldab tegevusi, mis muudavad tema elukeskkonna turvaliseks ja tervist tugevdavaks.

2.3.2. Õpitulemused ja õppesisu klassiti

5.klass

Teema: Tervis**Õppesisu ja põhimõisted**

Tervise mõiste ja olemus. Tervist mõjutavad tegurid. Tervise näitajad. Tervislik eluviis. Päevakava.

Põhimõisted

Tervis. Füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Arstlik kontroll. Eluviis. Kaitsesüstid.

Õpitulemused

Oskus jälgida enda tervislikku seisundit. Oskus väärtustada tervise erinevaid aspekte. Teab tervist mõjutavaid tegureid. Teab milline eluviis on tervislik, milline mitte.

Lõiming

Kehaline kasvatus, muusika, kodundus, matemaatika, kirjandus ja läbivad teemad

Teema: Puhtus ja karastamine**Õppesisu ja põhimõisted**

Naha ehitus ja ülesanded. Puhtus ja karastamine.

Põhimõisted

Higistamine. Vahtusjalanõud. Karastamine. Hambakaaries.

Õpitulemused

Oskus väärtustada hügieeni ja karastamise tähtsust.

Lõiming

Kehaline kasvatus, eesti keel, inglise keel, tööõpetus ja kodundus.

Teema: Vaimne tervis**Õppesisu ja põhimõisted**

Vaimse tervise olemus. Vaimse tervise mõjutajad.

Põhimõisted

Töö ja puhkus. Päevakava. Emotsioonid. Kesknärvisüsteem. Positiivne mõtlemine. Otsustamine. Enesehinnang.

Õpitulemused

Oskab väärtustada positiivset suhtumist endasse ja teistesse. Õpib tundma end erinevates vaimse pinge olukordades.

Lõiming

Kõik 5. klassi õppeained, elukutse valik.

Teema: Tervislik toitumine**Õppesisu ja põhimõisted**

Minu toiduvalik ja mis seda mõjutab. Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhimõtted. Söögikorrad.

Põhimõisted

Toiduained. Toitained. Toiduenergia.

Õpitulemused

Oskus toituda tervislikult. Õpib väärtustama tervislikku toitumist.

Lõiming

Kodundus, ajalugu, matemaatika, inglise keel, loodusõpetus.

Teema: Kehaline aktiivsus

Õppesisu ja põhimõisted

Kehalise aktiivsuse vormid. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Sobiva spordiala valik.

Põhimõisted

Kehalised võimed. Rüht. Tervisenäitajad . Liikumisvaegus. Tervise- ja tippспорт.

Õpitulemused

Oskus väärtustada füüsilist tegevust. Õpilane väärtustab tervislikku eluviisi. Teab kehalise tegevuse tervistavat mõju

Lõiming

Kehaline kasvatus, muusikaõpetus, loodusõpetus, matemaatika, kirjandus, elukutse valik.

Teema: Sooline areng

Õppesisu ja põhimõisted

Küpsemine ja kehaline areng. Muutused suhetes vastassugupoolega.

Seksuaalsus.

Põhimõisted

Puberteet. Sugutunnused. Suguelundid. Suguküpsus. Murdeea tunnused.

Õpitulemused

Oskab teadvustada murdeea eripära, kes ta on ja milline ta võib näida teistele

Tunneb psüühilisi ja füsioloogilisi muutusi murdeeas. Tunnetab oma kohta teiste inimeste hulgas.

Lõiming

Ajalugu, matemaatika, kirjandus, muusika ja infotehnoloogia.

Teema: Uimastid

Õppesisu ja põhimõisted

Uimastite liigitus, üldiseloomustus ja mõju organismile.

Käitumisviisid, mis aitavad vältida uimastite tarvitamist

Põhimõisted

Uimastid. Sõltuvus. Passiivne suitsetaja. „EI“-ütlemine.

Õpitulemused

Mõistab narkootiliste ainete negatiivset toimet.

Oskab hoiduda kahjulike ainete proovimisest ja tarvitamisest.

Lõiming

Klassijuhataja-tunnid, infotehnoloogia.

Teema: Õnnetusjuhtumid ja esmaabi

Õppesisu ja põhimõisted

Õnnetuste vältimine. Ohutu käitumine kodus, koolis, tänaval ja õues. Sinu kui abistaja õigused ja kohustused. Esmaabi andmise põhimõtted ja oskused. Esmaabi erinevates olukordades. Koduapteek.

Põhimõisted

Trauma. Vigastus. Esmaabi. Koduapteek.

Õpitulemused

Oskab õnnetusi vältida.

Oskab abistada ennast ja teisi õnnetuste puhul.

Teab, mida teha kui ise ei saa aidata.

Lõiming

Kehaline kasvatus, tööõpetus, kodundus, loodusõpetus, kirjandus, turvalisus, elukutse valik

Teema: Haigused**Õppesisu ja põhimõisted**

Nakkuslikud haigused. Mittenakkuslikud haigused. Vaktsineerimine. Tervishoiukorraldus.

Põhimõisted

Nakkuse tekitajad. Nakkushaiguste kulg. Mittenakkuslike haiguste riskitegurid. Vaktsineerimine. Ravikindlustus-kaart.

Õpitulemused

Õpilane väärtustab tervislikku eluviisi.

Teab, kuidas hoiduda nakkuslikest ja mittenakkuslikest haigustest.

Lõiming

Loodusõpetus, matemaatika, kirjandus, kehaline kasvatus, keskkond, elukutse valik

Teema: Keskkond ja tervis**Õppesisu ja põhimõisted**

Tervislik elukeskkond. Loodus- ja tehiskeskkond ning tegurid, mis mõjutavad inimese tervist. Sotsiaalne ja vaimne keskkond.

Põhimõisted

Elukeskkond. Keskkonna-tegurid.

Õpitulemused

Õpilane väärtustab tervislikku eluviisi

Lõiming

Loodusõpetus, matemaatika, muusika, kunst, keskkond ja säästev areng, elukutse valik, infotehnoloogia.

Teema: „Tervist, tervis“ kokkuvõte**Õppesisu ja põhimõisted:**

Tervist, suvi!

Põhimõisted:

Oskab seostada tervist paljude teiste eluvaldkondadega.

Õpitulemused

Oskab seostada tervist paljude eluvaldkondadega

Lõiming

6.klass

Teema: Mina ja suhtlemine

Õppesisu ja põhimõisted: Analüüsib enda iseloomujooni ja omadusi, väärtustades positiivseid jooni ja omadusi.

Mõistab, mis mõjutab enesehinnangut ning kuidas see kujuneb

Mõistab enesekontrolli olemust ning demonstreerib õpituatsioonis oma käitumise kontrolli, saades hakkama vihaga ja teiste emotsioonidega.

Oskab suheldes enda kohta tagasisidet anda ning teistelt seda vastu võtta.

Oskab selgitada ja põhjendada oma väärtusi seoses eneseanalüüsiga Enesesse uskumine.

Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enesekontroll. Oma väärtuste selgitamine.

Praktilised tööd ja IKT:

Õpieesmärkide seadmine kooliaastaks.

Loovharjutus: a) võta pliats vasakusse kätte ja joonista oma nimi. b) koosta kollaaž endast. Milline inimene ma olen. Enesetutvustus.

Loeng, esitlus: põhimõistete selgitamine.enesehinnang ja seda mõjutavad tegurid, Juhtumianalüüs: enesehinnangut mõjutavad tegurid. Individuaaltöö: mis on mulle tähtis, minu väärtused.Rühmatöö plakat: meie klassi väärtused. Arutelu Aktiivtöö: intervjuu klassikaaslastega. Mida sa arvad.?Diskussioon enesehinnangu ja eneseanalüüsi vaheline seos.

Arutelu: vastastikune austus, tunnustamine, usaldus, eneseavamine.

Mõistekaart: Positiivsed ja negatiivsed tunded. Emotsioonide mõju suhtlemisele ja enesehinnangule

Õpitulemused:

Õpilane:

1) kirjeldab enesehinnangu, enesekontrolli ning eneseanalüüsi võimalusi ja olulisust igapäevasuhetes, väärtustab inimeste erinevusi ning oskab teisi arvestada, demonstreerides seda õpituatsioonis

2)väärtustab enda ja teiste positiivseid iseloomujooni ja omadusi ning sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikana;

3) väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet ning kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus: üksteise aitamist, jagamist, hoolitsemist ja koostööd;

4) kirjeldab ja selgitab konfliktide võimalikke põhjusi ning oskab eristada tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahenduse viise;

5) teab ja oskab õpituatsioonis leida erinevaid lahendusviise otsuste langetamin

Läbivad teemad:

Elukestev õpe ja karjääri-planeerimine, väärtused ja kõlblus.

Lõiming: Ühiskonnaõpetus - elukutsed, teadmised ja oskused väärtused

Teema: Suhtlemine teistega

Õppesisu ja põhimõisted:

Minu ja teiste vajadused. Vajaduste hierarhia. Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. Ei ütlemine ennast ja teisi kahjustava käitumise korral. Kordamine ja läbitud teemabloki jooksul omandatud teadmiste ja oskuste kontrollimine.

Praktilised tööd ja IKT: Mõistekaart: Positiivsed ja negatiivsed tunded.

Emotsioonide mõju suhtlemisele ja enesehinnangule.

Rollimäng: tunded, tunnetega toimetulek. Arutelu.

Rühmatöö plakat: õppimise tähtsus, hariduse väärtus.

Probleemülesande lahendamine: vajaduste ja väärtuste dilemma.

Individaaltöö: enesekontrollitesti koostamine, tv ülesanded.

Mõttekaart: suhtlemine, suhtlemisviisid, teabe edastamine. Probleemid.

Juhtumianalüüs. Kaaslase tajumine. Kehakeel, miimika, verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine.

Rollimäng: suhtlemisviisid ja mõjutamine. Arutelu tõhusate ja mittetõhusate suhtlemisviiside üle.

Rühmatöö: Viisakus ja etikett, välimus kui esmane tajupilt sinust.

Diskussioon: Ühiselu reeglid, viisakuse mõju suhtlemise edukusele.

Individaaltöö: enesekontrollitest, tv ülesanded.

Õpitulemused:

Tunneb ära enda ja teiste inimeste põhilised vajadused ning teadvustab neid.

Teab suhtlemise olemust ning väärtustab tõhusate suhtlusoskuste vajalikkust; eristab verbaalset ja mitteverbaalset suhtlemist.

Kirjeldab erinevaid mitteverbaalseid suhtlusvahendeid ning nende mõju verbaalsele suhtlemisele.

Demonstreerib õpitu olukorras, kuidas väljendada oma tundeid verbaalselt, säilitades ja tugevdades suhteid. Eristab ning kirjeldab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende käitumiste mõju suhetele. Väärtustab positiivset suhtumist endasse ja teistesse. Rakendab omandatud teadmisi ja oskusi

Läbivad teemad:

Elukestev õpe ja karjääri-planeerimine, väärtused ja kõlblus

Elukestev õpe ja karjääri-planeerimine, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus

Elukestev õpe - omandatud teadmiste ja oskuste kasutamine praktilises tegevuses.

Lõiming:

Ühiskonnaõpetus

aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine,

laenamine ja säästmine

ühiskonnaõpetus raamatukogu, internet, ajalehed, ajakirjad,

raadio, televisioon, meediakanalite integratsioon,

teadlik infotarbimine ja -edastamine, eesti keel ja kirjandus telefonivestlus:

alustamine, lõpetamine; suhtlemine virtuaalkeskkonnas, privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.
Ühiskonnaõpetus: Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad, võrdõiguslikkus, eakohased kodanikualgatuse võimalused.

Teema: Suhted teistega

Õppesisu ja põhimõisted:

Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus Sõprussuhted. Usaldus suhtes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikuseärasused. Soolised erinevused. Erivajadustega inimesed

Praktilised tööd ja IKT:

Aktiivtöö (õige või väär): sooga, rahvusvähemustega ja erivajadustega seotud eelarvamused ja stereotüübid. Diskussioon: erivajadused, individuaalsed ja soolised erinevused.

Loeng, esitlus: põhimõisted, näited. Juhtumianalüüs: võrdõiguslikkus, inimõigused.

Rühmatöö ettekanne: rahvaste erinevused, rahvusvähemused kodukohas ja Eestis.

Individuaalne uurimuslik ülesanne: teemakohase küsitluse, intervjuu vms läbiviimine. Usaldus ja sõprus. Konfliktid ja arusaamatused sõprade vahel. Sõpruse häbumine.

Praktilised tööd ja IKT:

Probleemülesanne: Kuidas leida sõpra?

Juhtumianalüüs: Kaaslaste mõju ja surve otsustamisel.

Individuaaltöö: lühikirjand, essee sõprusest.

Loovtöö: foto, luuletus, lühikirjand sõprusest.

Aktiivtöö (õige või väär): sooga, rahvusvähemustega ja erivajadustega seotud eelarvamused ja stereotüübid.

Loeng, esitlus: põhimõisted, näited.

Juhtumianalüüs: võrdõiguslikkus, inimõigused.

Rühmatöö ettekanne: rahvaste erinevused, rahvusvähemused kodukohas ja Eestis.

Aktiivtöö: sooga, rahvusvähemustega ja erivajadustega seotud eelarvamused ja stereotüübid.

Õpitulemused:

Kirjeldab tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamise, jagamise, koostöö ja hoolitsemise) toimimist igapäevaelus

Oskab abi pakkuda ning teistelt abi vastu võtta.

Väärtustab hoolivust, sallivust, koostööd ja üksteise abistamist.

Eristab inimeste erinevaid rolle suhetes ning nende muutuvat iseloomu.

Demonstreerib õpisisu olukordades näha olukorda teise isiku vaatenurgast. Tähtsustab oskust panna end teise inimese olukorda ja mõista tema tundeid, väärtustab empaatilist suhtlemist. Väärtustab

sõprust kui vastastikuse usalduse ja toetuse allikat.

Kirjeldab kaaslaste rühma arvamuste, valikute ja käitumise mõju ning surve tagajärgi.

Mõistab isikuseärasusi ning

teadvustab soolisi erinevusi ja inimeste erivajadusi.

Läbivad teemad: Elukestev õpe ja karjääri-planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus. Tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus. Elukestev õpe ja karjääri-planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlb

Lõiming:

Ühiskonnaõpetus - sotsiaalsed rühmad ühiskonnas, Eestis ja kodukohas elavad rahvarühmad, sooline võrdõiguslikkus, rahvusvähemused, sallivus, inimõigused.

Võõrkeeled erinevate rahvaste ja riikide tavad, kombed, seadused.

Teema: Konfliktid

Õppesisu ja põhimõisted:

Konfliktide olemus ja põhjused.

Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed

Praktilised tööd ja IKT:

Diskussioon: tülid ja konfliktid suhetes. Juhtumianalüüs: erinevad konfliktilahenduse võimalused.

Loeng, esitlus: konfliktide lahendamise võimalused. Rühmatöö, mõistekaart. Milline on turvaline elukeskkond, klass, kool jms. Rühmatöö ettekanded, kokkuvõte. Paaristöö juhtumianalüüs: konfliktide ennetamine ja lahendamine. Individaaltöö, tööleht: konflikt,

Õpitulemused:

Konfliktide olemus ja põhjused

Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed

Läbivad teemad:

Elukestev õpe ja karjääri-planeerimine, väärtused ja kõlblus. Elukestev õpe ja karjääri-planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus

Lõiming:

Ühiskonnaõpetus - ühiselu reeglid, seadused, kooli kodukord, õiguskord, ühiskonna turvalisusega seotud institutsioonid. Ühiskonnaõpetus - ühiselu reeglid, seadused, kooli kodukord, õiguskord, ühiskonna turvalisusega seotud institutsioonid. Eesti keel ja kirjandus - rahvatarkused, noortekirjanduse näited

Teema: Otsustamine ja probleemilahendus.

Õppesisu ja põhimõisted:

Elukestev õpe ja karjääri-planeerimine,

väärtused ja kõlblus Elukestev õpe ja karjääri-planeerimine,

kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus

Praktilised tööd ja IKT:

Rühmatöö: konflikti käsitleva probleemülesande lahendamine (tülid kodus, koolis, koolikiusamine, konflikt õpetajaga jm). Rollimängu lavastus.

Individuaaltöö eneseanalüüsi test: konfliktide lahendamise oskus.

Individuaaltöö: vanasõnade analüüs.

Diskussioon probleemilahenduse erinevatest viisidest ja tagajärgrdest.

Ajurünnak: Mis juhtub kui..? valikuvõimalused, otsustamisvabadus ja vastutus otsustamisel.

Paaristöö: Juhtumianalüüs.

Diskussioon murdealise vastutusest ja kohustustest.

Õpitulemused:

Teab ja oskab õpitu olukorras otsuseid langetades leida erinevaid lahendusviise. Kirjeldab otsustades erinevate lahendusviiside puudusi ja eeliseid. Selgitab ja kirjeldab eri olukorrad sobiva parima käitumisviisi valikut; väärtustab vastutuse võtmist otsuseid langetades.

Läbivad teemad:

Elukestev õpe ja karjääri-planeerimine, väärtused ja kõlblus
Elukestev õpe ja karjääri-planeerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus

Lõiming:

Eesti keel ja kirjandus - rahvatarkused, noortekirjanduse näited.

Ühiskonnaõpetus - õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal, ühiskonna turvalisust tagavad seadused.

Tehnoloogiaõpetus - oma töö ja selle tulemuste analüüsimine ning hindamine.

Teema: Positiivne mõtlemine

Õppesisu ja põhimõisted:

Positiivne mõtlemine. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.

Kordamine ja läbitud teemablokkide jooksul omandatud teadmiste ja oskuste kontrollimine

Praktilised tööd ja IKT:

Rühmatöö: konflikti käsitleva probleemülesande lahendamine (tülid kodus, koolis, koolikiusamine, konflikt õpetajaga jm). Rollimängu lavastus. Paaristöö: juhtumianalüüs. Individuaaltöö eneseanalüüsi test: konfliktide lahendamise oskus.. Individuaaltöö: vanasõnade analüüs. Aktiivtöö: õige või väär. Ajurünnak: Mis juhtub kui..? valikuvõimalused, otsustamisvabadus ja vastutus otsustamisel.

Õpitulemused:

Nimetab ja väärtustab enda ning teiste positiivseid omadusi. Väärtustab positiivset mõtlemist.

Rakendab omandatud teadmisi

Läbivad teemasid:

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine, väärtused ja kõlblus. Elukestev õpe (omandatud teadmiste ja

oskuste kasutamine praktilises tegevuses)

Lõiming:

Ühiskonnaõpetus- ühiselu reeglid, seadused, kooli kodukord, õiguskord, ühiskonna turvalisusega seotud institutsioonid

Eesti keel ja kirjandus - rahvatarkused, noortekirjanduse näited.

2.4. III kooliaste

2.4.1. Kooliastme õpitulemused

III kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

Põhikooli lõpetaja:

- 1) teab ja oskab kasutada põhilisi enesekasvatuse viise ning analüüsib ennast, seostades seda oma valikutega elus ja väärtustades ennast;
- 2) teab ja oskab igapäevaelus planeerida tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervisega ning analüüsib valikuid mõjutavaid tegureid ja oma vastutuse osa selles;
- 3) teab tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;
- 4) teab, millised arengumuutused toimuvad murdeas, ja mõistab murdeea eripära teiste eluperioodide seas;
- 5) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles ning väärtustab seksuaalõigusi;
- 6) analüüsib riskikäitumist mõjutavaid tegureid ja mõju inimese tervisele ning demonstreerib õpitu olukorras, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi riskikäitumisega seotud olukordades;
- 7) teab ja oskab otsida olulisi infoallikaid terviseteadete ja -abi saamiseks, analüüsides nende kasutusvõimalusi, ning demonstreerib õpitu olukorras esmaabi põhilisi võtteid ja kirjeldab tõhusat käitumist ohuolukordades;
- 8) kirjeldab stressi ja kriisi olemust inimsuhetes ning teab, kuidas luua ja säilitada toetavaid ning lähedasi suhteid; väärtustab sõprust ja armastust vastastikuse toetuse allikana;
- 9) kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpitu olukorras oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;
- 10) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, mõistab nende vajalikkust rühmas ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet.

2.4.2. Õppesisu ja õpitulemused klassiti

Õppeaine: Inimeseõpetus

7.klass

Teema: Inimese elukaar ja murdeea koht selles

Õppesisu ja põhimõisted:

Areng ja kasvamine. Arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid.

Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares. Elukaare etapid.

Muutunud suhted lähedastega

Inimene oma elutee kujundajana.
Enesekasvatuse alused ja võimalused.
Vastutus seoses valikutega

Praktilised tööd ja õppemeetodid.

Frontaalne töö - F, koosõppimine - K, iseõppimine - I.
F: loeng-diskussioon, vastavasisuline ilukirjanduslik lisalugemine ja diskussioon selle üle
K: lauamäng, rühmatöö
I: ristsona koostamine, individuaalne töö
F: loeng, suunatud diskussioon, vastavasisuline ilukirjanduslik lisalugemine ja diskussioon selle üle
K: rühmatöö, paaristöö
I: päeviku pidamine, juhtumianalüüs, individuaalne töö, loovtöö

Õpitulemused

1. Iseloomustab murde- ja noorukiea arenguülesandeid üleminekul lapseast täiskasvanuikka.
2. Kirjeldab, kuidas mõjutavad inimese kasvamist ja arengut pärilikud ning keskkonnategurid.
3. Toob näiteid inimese võimaluste kohta ise oma eluted kujundada ning mõistab enda vastutust oma elute kujundajamisel.
4. Kirjeldab põhilisi enesekasvatuse võtteid: eneseveenmist, enesetreeningut, eneseergutust ja -karistust ning enesesisendust.

Lõiming:

Üldpädevused - Ü, läbivad teemad - L, teised ained koos teemadega - T.
Ü: enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus
L: keskkond ja jätkusuutlik areng, tervis ja ohutus, elukestev õpe ja karjääri planeerimine
T: eesti keel ja kirjandus, bioloogia (pärilikkus)
Ü: enesemääratluspädevus, suhtluspädevus, väärtuspädevus, õpipädevus
L: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus, elukestev õpe ja karjääriplaneerimine
T: eesti keel ja kirjandus, ajalugu (silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis ja maailmas), ühiskonnaõpetus (õiguste, kohustuste ja vastutuse osakaal)

Teema: Inimese mina

Õppesisu ja põhimõisted:

Minapilt ja enesehinnang.
Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine (3 tundi).
Suhtlemiseasemed.
Haridus kui väärtus.
Konfliktide vältimine ja lahendamine.
Konfliktid kodus, nende põhjused ning nendega toimetulek.
Väärtused ja väärtuskonfliktid

Õpitulemused:

1. Selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang.
2. Kirjeldab positiivse endassesuhtumise kujundamise ja säilitamise võimalusi.
3. Kasutab eneseanalüüsi omateatud iseloomujooni, huve, võimeid ja väärtusi määramiseks.
4. Väärtustab võimalusi oma iseloomu, huve, võimeid ja väärtusi positiivses suunas kujundada ning toob nende kohta näiteid.
5. Kirjeldab inimeste erinevaid iseloomujooni, huve, võimeid ja väärtusi ning mõistab toetavate suhete rikastavat iseloomu.
6. Kirjeldab suhete säilitamise ning konfliktide vältimise võimalusi.

7. Demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid konfliktide lahendamise viise.

Lõiming:

Ü: enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus, väärtuspädevus, õpipädevus

L: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus, elukestev õpe ja karjääriplaneerimine

T: eesti keel ja kirjandus,

Tehnoloogiaõpetus (oma töö ja selle tulemuste analüüsimine ning hindamine, sobivad rõivad, isikupärased esemed),

ühiskonnaõpetus (aja ning kulutuste planeerimine)

Ü: enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus, õpipädevus

L: tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus, elukestev õpe ja karjääriplaneerimine

T: ühiskonnaõpetus (kooli sisekord, sõpruskond, koolipere)

Teema: Inimene ja rühm

Õppesisu ja põhimõisted:

Erinevad rühmad ja rollid. Rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus.

Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid.

Murdeealise õigused ja kohustused

Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed.

Hoolivus rühmas.

Rühma surve ja toimetulek sellega.

Sõltumatus, selle olemus.

Autoriteet. Juhtimine, võim ja autoriteet rühmas. Juhtimisstiilid

Praktilised tööd ja õppemeetodid

F: loeng-diskussioon

K: rollimäng, rühmatöö, juhtumianalüüs, vaba diskussioon, dispuut, õppemängud, demonstratsioon

I: intervjuu, esitlus, mõistekaart, ristsõna koostamine, individuaalne töö

F: loeng, suunatud diskussioon

K: rollimäng, rühmatöö, diskussioon väikestes rühmades, lisalugemine, vastavasulise ilukirjanduslik allikas lisalugemiseks ja diskussioon, dramatiseering, juhtumianalüüs, video

I: intervjuu, individuaalne töö

Õpitulemused:

1. Iseloomustab erinevaid rühmi ning liigitab neid suuruse, liikmetevahelise läheduse ja ülesande järgi.

2. Kirjeldab inimeste erinevaid rolle rühmades ning nende mõju inimese käitumisele.

3. Mõistab normide ja reeglite vajalikkust ühiselu toimimisel ning korraldamisel.

4. Võrdleb erinevate rühmade norme ja reegleid ning kirjeldab nende erinevusi.

5. Kirjeldab rühma kuulumise positiivseid ja negatiivseid külgi.

6. Demonstreerib õpituatsioonis toimetulekut rühma survega.

7. Selgitab sõltumatuse ja autoriteedi olemust inimsuhetes.

8. Väärtustab inimsuhteid toetavaid reegleid ja norme.

Lõiming:

Ü: enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus, väärtuspädevus

L: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet

T: eesti keel ja kirjandus, ühiskonnaõpetus (rahvusvähemused, sallivus, inimõigused)käsitöö juhtimine)

Ü: enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus, väärtuspädevus käsitöö ja kodundus (etikett, meeskonna juhtimine).

L: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet, elukestev õpe ja karjääriplaneerimine

T: eesti keel ja kirjandus, ühiskonnaõpetus (seadus kui regulatsioon), ajalugu (traditsioonide muutumine ajas), kehaline kasvatus (aus mäng – ausus ja õiglus spordis ning elus)

Teema: Turvalisus ja riskikäitumine

Õppesisu ja põhimõisted:

Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus.

Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallega.

Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid.

Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.

Erinevate uimastitega seotud riskid.

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamine eluliste probleemide lahendamisel.

Praktilised tööd ja õppemeetodid

F: loeng-diskussioon, selgitus

K: diskussioon väikestes rühmades, paaristöö, rühmatöö, video, dramatiseering, demonstratsioon, rollimäng, loovtöö

I: individuaalne töö, esitlus

F: loeng-diskussioon, selgitus

K: diskussioon väikestes rühmades, paaristöö, rühmatöö,

video, dramatiseering, demonstratsioon, rollimäng, loovtöö, film, ajurünnak, juhtumianalüüs

I: individuaalne töö, mõistekaart

Õpitulemused:

1. Demonstreerib õpituatsioonis, kuidas kasutada tõhusaid sotsiaalseid oskusi uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlemisoskus.

2. Demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid käitumisviise kiusamise ja vägivalga korral koolis.

3. Eristab legaalseid ning illegaalseid uimasteid.

4. Kirjeldab uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajalist mõju inimese füüsilisele tervisele.

Lõiming:

Ü: enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus, väärtuspädevus

L: tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus

T: ühiskonnaõpetus (koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused)

Ü: enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus, väärtuspädevus, õpipädevus

L: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus, tehnoloogia ja innovatsioon

T: loodusõpetus, bioloogia (kesknärvisüsteemi ehitus ja talitus),

ühiskonnaõpetus (kooli sisekord), kehaline kasvatus (ohutu liikumine ja liiklemine,

kehalise aktiivsuse mõju tervisele)

Teema: Inimese mina ja murdeea muutused

Õppesisu ja põhimõisted:

Varane ja hiline küpsemine – igapäev oma tempo.

Muutunud välimus. Nooruki põhimured küpsemisperioodil. Suguküpsus.

<p>Ohud ja probleemid seoses füüsilise minaga. Oma füüsilise mina aktsepteerimine Naiselikkus ja mehelikkus. Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus suhetes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuvi. Vastutus seksuaalsuhtes ja turvaline seksuaalkäitumine Meedia mõju mehelikkuse ja naiselikkuse mõistmisel ning hindamisel. Kiindumussuhete olemus. Noorukite kiindumussuhted</p>
<p>Praktilised tööd ja õppemeetodid F: loeng, suunatud diskusioon K: juhtumianalüüs, selgitus, diskusioon väikestes rühmades I: ristsõna koostamine, individuaalne töö, mõistekaart</p>
<p>Õpitulemused: 1. Kirjeldab põhimuresid küpsemisperioodil ning nendega toimetuleku võimalusi. 2. Selgitab, milles seisneb suguküpsus. 3. Kirjeldab omadusi, mis teevad noormehe ja neiu meeldivateks suhtluskaaslasteks. 2. Selgitab soorolli olemust ning kirjeldab soostereotüüpset suhtumist. 3. Kirjeldab inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise: vastastikust seotust ja meeldimist, sõprust ning armumist. 4. Kirjeldab, milles seisneb inimese vastutus seksuaalsuhtes. 5. Selgitab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid.</p>
<p>Lõiming: Ü: enesemääratluspädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne pädevus L: tervis ja ohutus T: bioloogia (inimese paljunemine ja areng) suhtluspädevus, väärtuspädevus L: kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus, kultuuriline identiteet T: eesti keel ja kirjandus, ühiskonnaõpetus (sooline võrdõiguslikkus, teadlik infotarbimine ja -eelistamine), käsitöö ja kodundus, bioloogia (inimese paljunemine ja areng)</p>

Teema: Õnn

<p>Õppesisu ja põhimõisted: Õnn. Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena Väärtused kui valikute mõõdupuu</p>
<p>Praktilised tööd ja õppemeetodid F: loeng-diskusioon K: juhtumianalüüs, ilukirjanduslik allikas lisalugemisena ja diskussioon, kohtumine erinevate inimestega, rühmatöö I: individuaalne töö, loovtöö</p>
<p>Õpitulemused: 1. Mõistab, et toimetulek iseenda ja oma eluga tagab õnne ning rahulolu.</p>
<p>Lõiming: Ü: enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus, väärtuspädevus, L: elukestev õpeja karjääriplaneerimine, väärtused ja kõlblus. T: eesti keel ja kirjandus</p>

8.klass

Teema: Tervis

Õppesisu ja põhimõisted

Tervis kui healuseisund. Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed.

Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus.

Tegurid, mis mõjutavad tervisega seotud valikuid

Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusvärsus

Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobiva kehalise aktiivsuse valik.

Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid

Vaimne heaolu. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad.

Stress. Stressorid. Stressi kujunemine. Stressiga toimetulek.

Kriis, selleolemus. Käitumine kriisiolukorras.

Abistamine, abi otsimine ja leidmine

Õpitulemused :

Õpilane

Kirjeldab füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervise vastastikust mõju ning seost.

Analüüsib enda tervise seisundit.

Kirjeldab tähtsaid tervisenäitajaid rahvastiku tervise seisukohalt; analüüsib tegureid, mis võivad mõjutada otsuseid tervise kohta, ning demonstreerib õpitu olukorras tervisele viise otsuste langetamisel tervisega seonduvate valikute puhul individuaalselt ja koostöös teistega.

Analüüsib ja hindab erinevate tervise infoallikate ning teenuste kasutamise võimalusi ja usaldusvärsust.

Selgitab kehalise aktiivsuse mõju inimese füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele; oskab planeerida eri tüüpi kehalist aktiivsust oma igapäevaellu ning väärtustab kehalist aktiivsust eluviisi osana.

Analüüsib oma igapäevatoitu vastavust tervisliku toidu põhimõtetele; analüüsib inimese kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele.

Teab, mis tegurid ja toimetulekumehhanismid aitavad säilitada inimese vaimset heaolu.

Selgitab stressi olemust, põhjuseid ja tunnuseid.

Kirjeldab stressiga toimetuleku viise ning eristab tervisele toimetulekuviise mittetõhusatest; kirjeldab kriisi olemust ja seda, kuidas käituda kriisiolukorras; teab abi ja toetuse võimalusi.

Lõiming (jaotus kolmeks: üldpädevused – Ü, läbivad teemad – L, teised ained – T, kusjuures sulgudes tuuakse teemad

Ü: väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus'

L: keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng, kultuuriline identiteet, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus, elukestev õpe ja karjääriplaneerimine, tehnoloogia ja innovatsioon

T: ühiskonnaõpetus, bioloogia (meedia ja teave), kehaline kasvatus (kehalise aktiivsuse mõju tervisele), bioloogia (hingamine), matemaatika (arv näitajate lugemine, analüüs)

Ü: sotsiaalne pädevus, õpipädevus, suhtluspädevus

L: tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus (kriitiline mõtlemine)
T: ühiskonnaõpetus (meedia ja teave), eesti keel ja kirjandus, bioloogia talitluse reaktsioon
Ü: enesemääratluspädevus, ettevõtlikkuspädevus
L: kultuuriline identiteet, tervis
T: kehaline kasvatus (regulaarse liikumisharrastuse kui tervist tugevdava tegevuse vajalikkus, teadmised spordist ja liikumisviisidest), bioloogia (seedimine ja eritamine, aine- ja energiavahetuse põhiprotsessid, inimese elundkonnad, luud ja lihased, vereringe, hingamine)

Teema: Suhted ja seksuaalsus

Õppesisu ja põhimõisted

Sotsiaalne tervis ja suhted.
Suhete loomine, säilitamine ja katkemine.
Suhete väärtustamine. Armastus.
Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine.
Seksuaalne areng
Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele.
Seksuaalvahekord. Turvaline seksuaalkäitumine.
Rasestumisvastased meetodid.
Seksuaalõigused
Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise

Õpitulemused:

Kirjeldab viise, kuidas luua ning säilitada mõistvaid, toetavaid ja lähedasi suhteid sotsiaalse tervise kontekstis.
Kirjeldab tunnete ja läheduse jagamise viise; selgitab, milles seisneb partnerite vastutus seksuaalsuhetes.
Demonstreerib õpituatsioonis oskusi, mis aitavad kaasa suhete loomisele ja säilitamisele: üksteise aitamine, jagamine, koostöö, teineteise eest hoolitsemine.
Väärtustab tundeid ja armastust suhetes ning vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes.
Selgitab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning tunnete osa selles arengus.
Selgitab soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele.
Kirjeldab, millised on tõhusad rasestumisvastased meetodid noortele.
Kirjeldab nii seksuaalõigusi kui ka seksuaalsusega seotud inimõigusi.
Kirjeldab, millised käitumisviisid aitavad ära hoida nakatumist seksuaalsel teel levivatesse haigustesse. Kirjeldab seksuaalsel teel levinumate haiguste ärahoidmise võimalusi.
Teab, mis on HIV ja AIDS ning HIVi nakatumise teid ja võimalusi nakatumist vältida.
Eristab HIVi ja AIDSi mute tegelikkusest.
Nimetab, kuhu saab pöörduda abi ja nõu saamiseks seksuaaltervise teemadel.

Lõiming

Ü: väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, suhtluspädevus
L: tervis ja ohutus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus, teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon
T: bioloogia (paljunemine ja areng), eesti keel ja kirjandus

Ü: väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, suhtluspädevus
L: tervis ja ohutus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
T: ühiskonnaõpetus (ajakirjanduse roll ühiskonnas, sotsiaalsed rühmad ühiskonnas, sotsiaalne tõrjutus, sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus, inimõigused, ühiskonna liikmete õigused), bioloogia (paljunemine ja areng, inimese elundkonnad)
Ü: sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, väärtuspädevus
L: tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus
T: bioloogia (paljunemine ja areng, mikroorganismide ehitus ja eluprotsessid, vereringe)

Teema: Turvalisus ja riskikäitumine

Õppesisu ja põhimõisted:

Levinumad riskikäitumise liigid.
Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule.
Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul (3 tundi)
Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile.
Uimastitega seonduvad vääruskumused.
Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid.
Sõltuvuse kujunemine
Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades

Õpitulemused:

Kirjeldab levinumate riskikäitumiste tagajärgi ning mõju inimese tervisele ja toimetulekule.
Kirjeldab ja selgitab levinumate riskikäitumiste ärahoidmise ning sekkumise võimalusi indiviidi ja rühma tasandil, lähtudes igapäevaelust, ning teadvustab ennetamise ja sekkumise võimalusi ühiskonna tasandil.
Kirjeldab, mis on vaimne ja füüsiline uimastisõltuvus ning kuidas see kujuneb.
Kirjeldab ja demonstreerib õpituatsioonis, kuidas käituda uimastitega seotud olukordades.
Teab, kuidas käituda turvaliselt ohuolukorras ning kutsuda abi allergia, astma, diabeedi, elektrišoki, epilepsia, lämbumise, mürgituse, palaviku ja valu

Lõiming : *(jaotus kolmeks: üldpädevused – Ü, läbivad teemad – L, teised ained – T, kusjuures sulgudes tuuakse teemad*

Ü: väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, suhtluspädevus
L: tervis ja ohutus, keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus
T: ühiskonnaõpetus (vabatahtlik tegevus, noorte osalemisvõimalused, ühiskonnaliikmete õigused), eesti keel ja kirjandus
Ü: väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, suhtluspädevus
L: tervis ja ohutus, keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus
T: ühiskonnaõpetus (ühiskonnaliikmete õigused), bioloogia (talitluse regulatsioon)
Ü: enesemääratluspädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne pädevus
L: tervis ja ohutus, suhtluspädevus

T: bioloogia (inimese elundkonnad, luud ja lihased, vereringe), kehaline kasvatus (teadmised spordist ja liikumisviisidest, ohutu liikumine, tegutsemine traumade ja õnnetusjuhtumite korral, esmaabivõtted)

Teema: Inimene ja valikud

Õppesisu ja põhimõisted

Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud.

Edukus, väärtushinnangud ja prioriteetid elus.

Mina ja teised kui väärtus

Õpitulemused:

Analüüsib ennast oma huvide, võimete ja iseloomu põhjal ning seostab seda valikutega elus.

Lõiming: *(jaotus kolmeks: üldpädevused – Ü, läbivad teemad – L, teised ained – T, kusjuures sulgudes tuuakse teemad*

Ü: väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, ettevõtlikkuspädevus

L: elukestev õpe ja karjääriplaneerimine, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus

T: ühiskonnaõpetus (eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine), eesti keel ja kirjandus

3. Ajalugu

3.1. Üldalused

3.1.1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Põhikooli ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) tunneb huvi mineviku vastu;

2) tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;

3) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;

4) leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;

5) kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;

6) mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsides;

7) tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;

8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid.

3.1.2. Õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis ning ajaloolises keskkonnas orienteerumiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Õpilasi suunatakse teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajalooga. Käsitluse põhimõte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua sild mineviku ja nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust ning paljusid Eesti ajaloo probleeme.

Ajaloo mõistmisele aitavad kaasa ekskursioonid, õppekäigud, ajaloo- ja ilukirjandus, teater ja kino, meedia, internet, erinevad inimesed ning paigad. Seda kogemust koolis õpituga ühendades kujuneb õpilasel arusaam ajaloost. Õpilaste maailmapilti rikastab ainetevaheline integratsioon ning lähedaste teemade lõimitud käsitlemine, lähtudes erinevatest aspektidest.

Ajalooõpetuse kaudu kujundatakse erinevaid oskusi:

- 1) ajas orienteerumise oskus, oskus analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamine;
- 3) küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine;
- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- 6) allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine ja hindamine, suuline ja kirjalik eneseväljendus ning IKT vahendite kasutamine.

Oskuste kujundamine ajalooõpetuses on pidev protsess ning seda tehakse erinevate õppeteemade ja õppemeetodite kaudu. Oskuste taset kirjeldatakse kooliastme lõpul õpitulemustena.

Ajaloo mõistmise seisukohalt on tähtis kujundada võimet asetada end kellegi teise olukorda, vaadelda maailma kellegi teise seisukohast lähtudes. Ajalootundides peab õpilastele tutvustama erinevaid ajalookäsitlusi neist ühtki peale surumata. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajalooürija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja -nähtuste käsitlemist eri allikates.

Õppetegevuses on oluline rakendada mitmekesisist meetodikat, mis võimaldab õpilastel aktiivselt osaleda õppetegevuses, arendada oma õpioskusi, teha järeldusi, kujundada ja väljendada oma arvamust ajaloosündmuste või -nähtuste kohta. Ajalooprobleemide analüüsimise kaudu rikastub väärtussüsteem, kujuneb rahvuslik ja kultuuriline identiteet, sallivus ja pooldav suhtumine demokraatlikesse väärtustesse, areneb õpilase ajalooline mõtlemine ning rikastub ajalooteadvus.

3.2. II kooliaste

3.2.1. II kooliastme õpitulemused

II kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

6. klassi õpilane:

- 1) kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *aeg, muinasaeg, vanaaeg, sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number*;
- 2) tunneb mõningaid iseloomulikke sündmusi kodukoha ja Eesti ajaloost ning seostab neid omavahel;
- 3) teab mõnda ajaloolist asunit, selle tekkimise ja kujunemise põhjuseid;
- 4) hindab materiaalsel keskkonda kui ajaloosündmuste peamist kandjat;
- 5) toob näiteid muinasaja ja vanaaja kohta;
- 6) mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ning esitab näiteid erinevate kultuurivaldkondade kohta;
- 7) mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, ning loob lihtsamaid seoseid mõne sündmuse näitel;
- 8) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega ja hindab neid kriitiliselt;
- 9) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava, lühijuttu ja kirjeldust ning kasutab ajalookaarti.

3.2.2. Õppesisu ja õpitulemused klassiti

5.klass

Teema: Ajaarvamine

Õppesisu ja põhimõisted:

Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiaeg.

Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloostus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutusele võtmine, Eesti muinasaja üldiseloostus, Pulli, Kunda.

Praktilised tööd : ajatelg ajalooperioodide kohta

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase *sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, rooma number, ajaloo periodiseerimine*;
- 2) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- 3) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- 4) kasutab ajalookaarti.

Lõiming: eesti keel (tööd tekstidega, küsimustele vastamine, kavastamine, jutustamine, lühendid), matemaatika (rooma ja araabia numbrid), arvutiõpetus (tutvumine ajalooperioode puudutavate materjalidega internetis).

Teema: Ajalooallikad

Õppesisu ja põhimõisted:

Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamise: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muuseum ja arhiiv.

Praktilised tööd : õppekäik kooli muuseumi, õpilaste kodudes olevate ajalooallikate loendi koostamine

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest;
- 2) töötab lihtsamate allikatega;
- 3) kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas.

Lõiming: eesti keel (vestlused koduste ja lähedastega, ülevaate koostamine kodustest ajalooallikatest ja selle tutvustamine, lünktekstide täitmine); arvutiõpetus (tutvumine ajalooallikatega, muuseumide kodulehekülgedega internetis).

Teema: Eluolu

Õppesisu ja põhimõisted:

Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.

Praktilised tööd : Ülevaade levinumatest rahvakalendri pühadest ja traditsioonidest; miniuurimus või arvamuspilt oma perekonnanime saamisest

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kirjeldab mõnda minevikusündmust ning inimeste eluolu minevikus;
- 2) kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 3) näitab kaardil ja põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine;
- 4) teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine;
- 5) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- 6) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- 7) kasutab ajalookaarti.
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim*.
- 9) teab, et Eesti esimesed asustusala olid Pulli ja Kunda inimasula, ning näitab neid kaardil.

Lõiming: eesti keel (tekstide töötlemine ja esitlemine, küsimuste koostamine ja vastamine, jutu koostamine pildi põhjal); käsitöö ja kunst (rahvarõivad, nende kaunistamine ja kandmise kombed).

Teema: Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud

Õppesisu ja põhimõisted:

Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas õpetaja valikul (muistne vallutussõda, Jüriöö ülestõus, Liivi sõda, Põhjasõda, pärisorjus ja selle kaotamine, ärkamisaeg, Eesti Vabariigi väljakuulutamise, Eesti Vabadussõda, iseseisev Eesti, juuniküüditamine, metsavennad, vastupanuliikumine, taasiseseisvumine).

Praktilised tööd : kontuurkaartide täitmine muistsest vabadusvõitlusest kuni tänapäeva Eesti Vabariigi sündmusteni; oma pereliikmete mälestuste kogumine elust nõukogude võimu ajal

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste elu minevikus;
- 2) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- 3) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;

4) kasutab ajalookaarti.

Lõiming: eesti keel (ajaloo sündmuste kirjeldamine, põhjus- tagajärg seoste esitamine, lähedaste küsitlemine ja materjali edastamine klassis, kavastamine, kokkuvõtte kirjutamine teksti ja pildi põhjal, tutvumine ajaloo sündmustel põhinevate kirjanduslike väljaannetega); võõrkeeltega (saksa ristirüütlid, vene, rootsi jt maade vallutajad Eestis).

6.klass

Teema: Ajalooperioodid, ajalooallikad ja ajaarvamine.

Õppesisu ja põhimõisted:

Ajalugu kui teadus, ajalooperioodid ja ajalooallikad. Ajaarvamine, aja märkimine ajajoonel, ajaarvutamine.

Põhimõisted: ajalugu, arheoloogia, ajalooallikad, ajaarvamine, ajalooperioodid, muinasaeg, vanaaeg, sajand, aastatuhat, eKr, pKr.

Praktilised tööd : ajatelg ajalooperioodide kohta

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, rooma number, ajaloo periodiseerimine;
- 2) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- 3) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- 4) kasutab ajalookaarti.

Lõiming: eesti keel (tööd tekstidega, küsimustele vastamine, kavastamine, jutustamine, lühendid, ülevaate koostamine kodustest ajalooallikatest ja selle tutvustamine, lünktekstide täitmine); matemaatika (rooma ja araabia numbrid, ajatelg), arvutiõpetus (tutvumine ajaloo perioodide puudutavate materjalidega internetis).

Teema: Esiaeg

Õppesisu ja põhimõisted: Muinasaeg ehk esiaeg, selle arengujärgud ja üldiseloolumustus. Inimkonna ajaloo algus. Vanem ja keskmine kiviaeg. Inimrasside kujunemine. Põlluharimise ja karjakasvatamise algus. Metalliajastu algus. Klassiühiskonna kujunemine.

Põhimõisted: kiviaeg, korilus jääaeg, sugukond, hõim, religioon, inimrassid, pronksiaeg, rauaaeg, klassiühiskond.

Muinasaeg Eestis. Vanim inimasustus Eestis. Eesti nooremal kiviajal. Eesti varane metalliaeg.

Põhimõisted: Kunda kultuur, Asva kultuur, soome-ugrilased.

Praktilised tööd : Ajatelg inimkonna arengu tähtsamate etappide kohta, mõistekaardid inimlaste kohta

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kirjeldab muinasaaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 2) näitab kaardil ja põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine;
- 3) teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim*;

5) teab, et Eesti esimesed asustusalad olid Pulli ja Kunda inimasula, ning näitab neid kaardil
Lõiming: eesti keel (kirjelduse koostamine, jutustamine, mõistete selgitamine); matemaatika (ajatelje koostamine inimkonna arengu tähtsündmustest), inimeseõpetus (toitumine)

Teema: Vanad Idamaad

Õppesisu ja põhimõisted:

Vanaaeg. Vanaaja sisu ja üldiseloomustus.

Vana-Ida. Vana-Egiptus. Sumerid. Mesopotaamia. Iisraeli ja juuda riik. Vana-Ida kõrgkultuuride põhijooned.

Põhimõisted: tsivilisatsioon, kultuur, riik, vaarao, püramiid, sumerid – maailma vanim ajalooline rahvas, impeerium, Vana Testament.

Praktilised tööd :

Koostada A3 formaadis seinaleht Egiptuse püramiidide kohta.

Koostada 10 käsku praeguse aja inimestele, mille järgi elada ja mõelda tasu käskude täitmise eest.

Õpitulemused:

Õpilane:

1) selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat;

2) selgitab, milline oli vanaaja riiklik korraldus, kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse ning Mesopotaamia näitel;

3) tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiini, matemaatikat, astronoomiat, kirjandust, kujutatavat kunsti, Egiptuse püramiide ja Babülioni rippaedu; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri;

4) teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon; selgitab, mis on Vana Testament;

5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *tsivilisatsioon, linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester*;

6) teab, kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon, Hammurabi, Mooses ja Taavet, ning iseloomustab nende tegevust.

Lõiming: eesti keel (tekstide töötlemine ja esitlemine, tutvumine vana aja kirjandusega, küsimuste koostamine ja vastamine, jutu koostamine pildi põhjal); kunst (joonistused Vana-Egiptusest vm); väärtusõpetus (10 käsku); ühiskonnaõpetus (riiklik korraldus eri maades).

Teema: Vana-Kreeka

Õppesisu ja põhimõisted:

Vana-Kreeka: vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka linnriigid. Kreeka-Pärsia sõjad. Ateena õitseng. Vana-Kreeka kultuuri põhijooned. Hellenism.

Põhimõisted: Hellas, hellenid, barbarid, polis, koloonia, aristokraat, deemos, demokraatlik riigikord, aristokraatlik riigikord, rahvakoosolek, akropol, olümpiamängud, hellenism, vanaaja maailmaimed.

Praktilised tööd :

Koostada referaat Vana-Kreeka kultuurist või kultuurivaldkonnast.

Rühmatööna- spartalased ja ateenlased selgitavad oma polise riigikorda.

Õpitulemused:

Õpilane:

1) näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat ning kirjeldab riigi

laienemist hellenismi perioodil;
 2) teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist;
 3) tunneb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel ning võrdleb neid kirjelduse põhjal;
 4) kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport;
 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *polis*, *rahvakoosolek*, *akropol*, *agoraa*, *türann*, *aristokraatia*, *demokraatia*, *kodanik*, *ori*, *eepos*, *olümpiamängud*, *teater*, *tragöödia*, *komöödia*, *skulptuur*, *Trooja sõda*, *hellenid*, *tähestik*;
 6) teab, kes olid Zeus, Herakles, Homeros, Herodotos, Perikles ja Aleksander Suur, ning iseloomustab nende tegevust.

Lõiming: eesti keel (ajaloosündmuste kirjeldamine, põhjus- tagajärg seoste esitamine, kavastamine, kokkuvõtte kirjutamine teksti ja pildi põhjal), kunst (ehituskunst, seinamaalingud, vaasimaalid), ühiskonnaõpetus (riiklik korraldus); kehaline kasvatus (olümpiamängude algus)

Teema: Vana-Rooma

Õppesisu ja põhimõisted:

Vana-Rooma: Rooma riigi tekkimine. Rooma vabariik. Rooma keisririik. Eluolu ja kultuur. Kristluse tekkimine ja levik Rooma impeeriumi nõrgenemine ja kokkuvarisemine. Eesti Rooma rauaajal.

Põhimõisted: etruskid, latiinid, senat, patriits, plebei, rahvatribuun, leegion, provints, keiser, Rooma impeerium, Jeesus Kristus, kristlus., ristiussukirik, suur rahvasterändamine

Praktilised tööd :

Koostada ajaloolise isiku iseloomustus (näit. G.J Caesar, Octavianus Augustus).

Õpitulemused:

Õpilane:

1) näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat;

2) teab Rooma riigi tekkelugu ning näitab kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist;

3) selgitab Rooma riigikorda eri aegadel;

4) iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis;

5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *vabariik*, *foorum*, *kapitoolium*, *Colosseum*, *patriits*, *plebei*, *konsul*, *senat*, *rahvatribuun*, *orjandus*, *amfiteater*, *gladiaator*, *leegion*, *kodusõda*, *kristlus*, *piibel*, *Rooma õigus*, *provints*, *Ida-Rooma*, *Lääne-Rooma*, *Kartaago*, *Konstantinoopol*, *ladina keel*;

6) teab, kes olid Romulus, Hannibal, Caesar, Augustus ja Jeesus Kristus, ning iseloomustab nende tegevust.

Lõiming: eesti keel (ajaloosündmuste kirjeldamine, põhjus- tagajärg seoste esitamine, kavastamine, kokkuvõtte kirjutamine teksti ja pildi põhjal, piibel kui kirjandusteos); ühiskonnaõpetus (riigikord); kunstiõpetus (ehituskunst).

3.3. III kooliaste

3.3.1. III kooliastme õpitulemused

III kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

Põhikooli lõpetaja:

- 1) iseloomustab ajaloo põhietappe näidete kaudu;
- 2) mõistab eri ajastute kultuuripanust ning iseloomustab tähtsamaid ajaloosündmusi, isikuid ja kultuurinähtusi;
- 3) võrdleb ajaloosündmusi ja -nähtusi, leiab sarnasusi ja erinevusi, toob esile põhjusi ja tagajärgi, arutleb märksõnade/küsimuste toel, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) teab Eesti ühiskonna arengujärke ja tähtsamaid ajaloosündmusi, seostab kodukoha, Eesti ja Euroopa ajalugu maailma ajalooga ning saab aru, et ajaloosündmusi võib tõlgendada mitmeti;
- 5) töötab mitmesuguste ajaloallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt;
- 6) otsib, analüüsib ja kasutab ajalooinfot, koostab kava ja mõistekaarti, ajalooreferaati ja lühiuurimust, esitleb seda suuliselt ja kirjalikult ning IKT vahendeid kasutades;
- 7) töötab kaardiga ja koostab lihtsamaid skeeme;
- 8) asetab end minevikus elanud inimese olukorda.

3.3.2. Õppesisu õpitulemused klassiti

7.klass

Teema: Maailm keskajal 476-1492

Õppesisu ja põhimõisted:

- 1)Keskaja koht maailma ajaloos, keskaja ühiskonna üldiseloomustus. Keskaja periodiseering, ühiskonnakorraldus, läänikord, eluolu ja maailmapilt
- 2)Kirik ja kultuur keskajal, ristiusu õpetuse alused, kiriku osa ühiskonnas, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja gooti stiil
- 3)Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa
- 4)Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale
- 5)Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene riik.
- 6)Linnad ja kaubandus, linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunftikord, linnade valitsemine
- 7 Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked
- 8)Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu. Linnad.
- 9) Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine, eluolu keskajal

Praktilised tööd :

- 1)ajajoone kasutamine
- 2) kontuurkaardi täitmine ristisõdade kohta
- 3) töö atlasega ja kaardiga
- 4) töötamine piltidega

Õpitulemused:

- 1) iseloomustab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust, talupoegade ja feodaalide elulaadi, kiriku osa keskaja ühiskonnas kultuuripärandi säilitajana ja maailmapildi kujundajana; teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad; iseloomustab keskaegse linna eluolu;
- 2) iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemist;
- 3) iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi;
- 4) kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi;
- 5) toob esile ristsõdade eesmärgid ja tulemused;
- 6) nimetab Eesti muinasmaakondi ning suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ja muistset vabadusvõitlust;
- 7) teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ning tekkis Vana-Vene riik;
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, mošee, Meka*;
- 9) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Karl Suur, Justinianus I, Muhamed.

Lõiming: geograafia, kunstiõpetus, infotehnoloogia, kodulugu, kirjandus

Teema: Maailm varauusajal 1492-1600

Õppesisu ja põhimõisted:

- 1) Ühiskond varauusajal, tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted, humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci.
- 2) Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju avastatud maades
- 3) Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther.
- 4) Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad, Liivi sõja põhjused ja tagajärjed

Praktilised tööd :

- 1) töö atlase, kaardi ja kontuurkaardiga

Õpitulemused:

- 1) teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon;
- 2) iseloomustab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju;
- 3) seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi;
- 4) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism*;
- 5) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Kolumbus, Martin Luther, Leonardo da Vinci.

Lõiming:

Kunstiõpetus, geograafia, infotehnoloogia, kodulugu

8.klass

Teema: Maailm 1600–1815

Õppesisu ja põhimõisted:

Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas

- 1) absolutismi kujunemine, Louis XIV
- 2) valgustusfilosoofia
- 3) Inglise kodusõda ja restauratsioon
- 4) Inglismaa ja Prantsusmaa
- 5) 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II

Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus

- 1) valitsemine: keskvoim ja aadli omavalitsus, Balti erikord
- 2) Põhjasõda, Peeter I
- 3) Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil
- 4) muutused majanduses ja poliitikas
- 5) vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna)

USA iseseisvumine

- 1) Iseseisvussõda
- 2) USA riiklik korraldus

Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu

- 1) Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg
- 2) Napoleoni reformid
- 3) Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos

Kultuur

- 1) barokk
- 2) klassitsism

Praktilised tööd :

Õpitulemused:

- 1) teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile;
- 2) iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism;
- 3) selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju;
- 4) toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad;
- 5) teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil;
- 6) teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust;
- 7) iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni;
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *valgustus*, *reform*, *revolutsioon*, *restauratsioon*, *absolutism*, *parlamentarism*;
- 9) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Napoleon, Louis XIV, Peeter I, Voltaire

Lõiming: 1. Kunstiõpetus: Versailles' loss 2. Geograafia: kaardiõpetus 3. Inglise keel: riiklikud sümbolid 1. Geograafia: Läänemere maad 2. Eesti keel: talurahvakoolid, nõiaprotsessid, rahvaluule Kunstiõpetus: baroki ja klassitsismi iseloomulikud jooned, näited

Teema: Maailm 1815–1918

Õppesisu ja põhimõisted:

Industriaalühiskonna kujunemine

- 1) tööstuslik pööre
- 2) vabrikutootmine
- 3) linnastumine
- 4) industriaalühiskonna sotsiaalne pale
- 5) 19. sajandi poliitilised õpetused

Rahvuslus ja rahvusriigid

- 1) rahvusluse tõus Euroopas
- 2) rahvusriigi loomine Saksamaa näitel
- 3) Saksa keisririik

Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul

- 1) Vene impeeriumi äärealade poliitika
- 2) talurahvaseadused
- 3) rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused
- 4) venestusaeg
- 5) 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed

Esimene maailmasõda

- 1) uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas
- 2) sõja põhjused, kulg ja tagajärjed
- 3) maailmasõja mõju Eestile
- 4) Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani

Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul

- 1) eluolu
- 2) ajakirjandus
- 3) seltsiliikumine

Praktilised tööd :

Õpitulemused:

- 1) näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite;
- 2) iseloomustab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas;
- 3) selgitab Eesti iseseisvumist;
- 4) teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
- 5) iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism*.

Lõiming: 1. Tehnoloogia-õpetus 2. Kirjandus 3. Kunst 1. Kunst 2. Kirjandus: elulood, olustikukirjeldus 3. Muusika: rahvushümnid 4. Emakeel: tekstianalüüs, suuline eneseväljendus-oskus

1. Kirjandus: teksti analüüs 2. Geograafia: Eesti ja Euroopa kaart 3. Kunst: olustik 4. Emakeel: suuline eneseväljendusoskus 5. Muusika: rahvuslik muusika, laulupidu 1. Geograafia: Euroopa ja maailma kaart 2. Kirjandus: olustik, ilukirjandus, biograafiline inimene sõjas valikute ees 3. Loodusteadused: teaduse ja tehnika areng 4. Kunstiõpetus: realism, impressionism

Teema: Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939

Õppesisu ja põhimõisted:

Rahvusvaheline olukord

- 1) Pariisi rahukonverents
- 2) poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda
- 3) Rahvasteliidu tegevus ja mõju
- 4) sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas

Maailmamajandus

ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed

Demokraatia ja diktatuurid 1920.–1930. aastail

- 1) demokraatia ja diktatuuri põhijooned
- 2) demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel
- 3) autoritarism Itaalia näitel
- 4) totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel

Eesti Vabariik

- 1) Vabadussõda
- 2) Asutav Kogu: maareform ja põhiseadus
- 3) demokraatliku parlamentarismi aastad
- 4) vaikiv ajastu
- 5) majandus
- 6) kultuur ja eluolu
- 7) välispoliitika

Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel

- 1) uued kultuurinähtused
- 2) teadus
- 3) tehnika areng: aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film
- 4) kirjandus ja kunst
- 5) uued propagandavahendid

Praktilised tööd :

Õpitulemused:

- 1) näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi (Versailles' süsteem);
- 2) toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail;
- 3) iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
- 4) iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;
- 5) iseloomustab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, ideoloogia, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles` süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu*;
- 7) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson;

Lõiming: Geograafia: Euroopa ja maailma poliitiline kaart Kirjandus: kirjeldused majanduskriisist

Kirjandus, muusika ja kunst: sõdadevaheline olustik kirjandus ja kunst: eestiaegne elu 1. Reaalained ja loodusained: muutused igapäevaelus 2. Kirjandus, muusika, kunst: olustik

Teema: Teine maailmasõda 1939–1945

Õppesisu ja põhimõisted:

Rahvusvaheline olukord

lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP

Sõjategevuse üldiseloostus

- 1) sõja algus ja lõpp
- 2) sõdivad pooled, rinded
- 3) holokaust

4) ÜRO asutamine

Eesti Teise maailmasõja ajal

- 1) baaside ajastu
- 2) iseseisvuse kaotamine
- 3) juuniküüditamine
- 4) sõjategevus Eesti territooriumil

5) Nõukogude ja Saksa okupatsioonid

Praktilised tööd :**Õpitulemused:**

1) näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja Põhja-Aafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel;

2) iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi;

3) selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;

4) iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist;

5) teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ning tagajärjed;

6) teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ja mis riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon;

7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *MRP*, *holokaust*, *küüditamine*, *baaside leping*, *okupatsioon*, *Atlandi Harta*, *ÜRO*.

Lõiming: Geograafia: Euroopa poliitiline kaart Kirjandus: elulood

Teema: Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000**Õppesisu ja põhimõisted:**

Külm sõda

- 1) külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid
- 2) kahepooluselise maailma kujunemine: Trumani doktriin, Marshalli plaan, Berliini blokaad ja Saksamaa lõhestamine
- 3) kriisid ja sõjad: Kuuba kriis, Berliini müür, Vietnami sõda

Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel

1) USA ühiskond: sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika

2) Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng. Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted

Kommunistlikud riigid

1) kommunistliku süsteemi teke

2) NSV Liit: stalinism, sula, stagnatsioon

Eesti Nõukogude okupatsiooni all

- 1) piiride muutumine
- 2) repressioonid
- 3) kollektiviseerimine
- 4) industrialiseerimine
- 5) poliitiline juhtimine

<p>6) kultuur ja eluolu Kommunistliku süsteemi lagunemine</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>perestroika ja glasnost</i> 2) M. Gorbatšov 3) B. Jeltsin <p>4) Saksamaa ühinemine Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Laulev revolutsioon 2) Balti kett 3) põhiseadusliku korra taastamine <p>Maailm 1990. aastail</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) üldülevaade 2) Euroopa Liidu laienemine 3) NATO laienemine <p>4) uued vastasseisud Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teaduse ja tehnika areng: aatomiuuringud, infotehnoloogia 2) massikultuur 3) naine ja ühiskondlik elu <p>4) muutused mentaliteedis</p>
<p>Praktilised tööd :</p>
<p>Õpitulemused:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid; 2) näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail; 3) iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel; 4) iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus; 5) toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed; 6) analüüsib Eesti iseseisvumise taastamist ja Eesti Vabariigi arengut; 7) iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil; 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>perestroika, glasnost, külm sõda, kriisikolle, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioon, Atlandi Harta, Euroopa Liit, NATO, Balti kett, laulev revolutsioon</i>; 9) teab, kes olid järgmised isikud, ja iseloomustab nende tegevust: Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar, Mart Laar.
<p>Lõiming: 1. Geograafia: Euroopa ja maailma poliitiline kaart 2. Kirjandus: inimene sõjas, valikute ees Kirjandus, muusika, kunst: elulaad , ühislaulud 1. Reaalained ja loodusained: muutused igapäevaelus</p>

4. Ühiskonnaõpetus

4.1. Üldalused

4.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada;
- 2) oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas, lähtudes üldinimlikest väärtustest;
- 3) teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja teostamises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil;
- 4) väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid, nagu seaduslikkus, vabaduse ja vastutuse seos; arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, panustab ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja sidususse ning seisab vastu keskkete normide rikkumisele; on seaduskuulekas;
- 5) määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna.

4.1.2. Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetusel on oluline koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises.

Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel kujuneda ettevõtlikuks, ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks.

Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele.

Rõhuasetused kooliastmeti:

- esimeses kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva;
- teises ja kolmandas kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi ainaena.

Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majandus, poliitika, õigus), ent ka suhteid teiste sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega vastavalt oma huvidele ja võimalustele.

Teises kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade kooseksisteerimisele. Käsitluse keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht.

Kolmandas kooliastmes lisanduvad Eesti riigi funktsioneerimisega seotud institutsioonid. Riigi valitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslike institutsioone, nagu Riigikogu, valitsus, president, kohus, kohalik omavalitsus, riigikontroll, õiguskantsler.

Kuna osale õpilastest võib haridustee lõppeda põhikooliga, on enam pööratud tähelepanu poliitika avaldumisele igapäevaelus ning kodaniku rollile poliitikatulemite teadliku tarbijana (nt sotsiaalkaitse süsteemi kasutamine, valla/linna elukorralduses kaasaraäkimine, e-teenuste tarbimine jne).

Majanduse käsitlemine kolmandas kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele (ettevõtlikkus, kutsevalik, tulu tööst, eelarve, tarbimine ja toimetulek), ettevõtlusele (ettevõtte, ressursid, tootlikkus, kasum, konkurents), riigi majanduse reguleerimisele (majanduspoliitika, maksud, maksutulude kasutamine riigi arenguks; õigusrikkumisest tulenev kahju riigi majandusele) ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele (tarbimisühiskond, tööturu tasakaal, varanduslik kihistumine). Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult.

Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Olulisel kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste omandamine, mis aitab kaasa õpilase toimetulekule ühiskonnas. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi.

Aine käsitlemisel on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö plaanimise ja korraldamise, kriitilise

mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme.

Õppes pööratakse suurt tähelepanu õpilaste õpimotivatsiooni arendamisele. Olulisel kohal on aktiivõppemeetodid, nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud. Tähtis on viia aine käsitlemine klassiruumist välja ning kasutada igal asjakohasel juhul elusituatsioone (nt demokraatia rakendamine koolis, kodanikualgatus ja vabatahtlik tegevus kodukohas).

Aktiivse kodaniku kontseptsioon käsitleb kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult kui hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse rakendussuuna võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud (nt tarbijahariduses, kodanikualgatuses, koolielu korraldamises).

Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, nagu ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonnasse, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikjal ei elata ühtviisi hästi jne.

Kogu õppes kasutatakse nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi, arvestades kasutatava tarkvara legaalsust, interneti ja IT turvariske ning küberkuritegevust (riigiportaal, teenused, omavalitsus- ja riigiasutuste kodulehed, teabepäring, õigusaktid internetis). Nii omandab õpilane teabe ja tehnoloogia kasutamise oskuse, mille vajadus tänapäeva maailmas pidevalt kasvab.

4.2. II kooliaste

4.2.1. II kooliastme õpitulemused

II kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

6. klassi lõpetaja:

- 1) on viisakas, sõbralik, väarikas, vastutustundlik, töökas, täpne ja aus;
- 2) teab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid;
- 3) mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; märkab probleeme koolis, toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat;
- 4) loetleb Eesti riigi valitsemise põhilisi institutsioone ja kirjeldab nende ülesandeid (kohalik omavalitsus, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus);
- 5) teab, mis on põhiseadus ja teised seadused, miks seadusi tuleb täita; teab, mis on lapse õigused ja vastutus;
- 6) selgitab näidetega, mis on kodanikuühendus, kodanikualgatus ja vabatahtlik töö; põhjendab vabatahtliku töö vajalikkust ning pakub abi abivajajatele; tunneb ära ebaõigluse ja oskab sellele vastu seista;
- 7) mõistab inimeste iseärasusi, teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on salliv erinevuste suhtes ja valmis koostööks, oskab vältida ja lahendada konflikte;
- 8) toob näiteid ühiskonna toimimiseks ja arenguks vajalikest elukutsetest ja ettevõtetest ning väärtustab töötamist kui peamist elatusallikat; tunneb oma õigusi ja vastutust omanikuna ja tarbijana;
- 9) oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks ning seda kriitiliselt hinnata; esitab oma teadmisi ja seisukohti selgelt ja veenvalt ning suudab neid põhjendada; loob, kasutab ja jagab infot ning väärtustab enda ja teiste autorite tööd;
- 10) teab, et tal on õigus saada abi, ning oskab leida abi ettetulevates elusituatsioonides.

4.2.2. Õppesisu ja õpitulemused klassiti

6.klass

Teema: Sotsiaalsed suhted Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus
Õppesisu Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm) Sooline võrdõiguslikkus Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere Euroopa riigid, Eesti naaberriigid Põhimõisted: <i>kodukoha rahvas ja kodukoha rahvused.</i> <i>sallivus, võrdõiguslikkus.</i> meeste ja naiste võrdsed õigused, nende rikkumine mõiste <i>riik</i> . Eesti naaberriigid, muu maailm isikutunnistus ja vajalikud reisidokumendid (pass, isikutunnistus).
Praktilised tööd ja IKT Teema illustreerimiseks: rahvusseltside ja usuühenduste koduleheküljed (nt Eestimaa Rahvuste Ühenduse infolehed http://www.nationalities.ee/ , Eesti Kirikute Nõukogu http://www.ekn.ee jne), raamatusari „Rahvused Eestis”, tõsielufilmid sarjast „Etnomosaiik”, kohaliku omavalitsuse kodulehekülg; maailmahariduse portaal http://www.maailmakool.ee Sotsiaalministeerium: http://www.sm.ee/tegevus/sooline-vordoiguslikkus.html ; Euroopa Komisjon: http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=418&langId=et 1. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid <i>sallivus, võrdõiguslikkus</i> . 2. Toob näiteid meeste ja naiste võrdsete õiguste ning nende rikkumiste kohta. 3. Suhtub sallivalt erinevustesse. Nimede päritolu; vaba sugupuu tegemise programm GENI (www.geni.com), see on ingliskeelne programm, mida on lihtne kasutada ning mis on ühtlasi sotsiaalne suhtluskeskkond;
Õpitulemused Õpilane: 1) seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid <i>rahvus, riik, võrdõiguslikkus</i> ja <i>sallivus</i> ; 2) nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone; 3) nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid; 4) toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ning nende rikkumise kohta Eestis; 5) suhtub sallivalt erinevustesse;

- 6) teab ja hoiab kogukonna traditsioone;
7) teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus);
8) nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis.

Läbivad teemad

1.1. Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm).
Kultuur rahvusliku identiteedi kandjana

Lõiming

Eesti keel ja kirjandus: teemad „Rahvaluule“, „Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus“

Võõrkeeled: teema „Kodu ja lähiümbrus“ all kodu ning koduümbrus

Ajalugu: kogukonna identiteedi teke

Inimeseõpetus: teema „Suhtlemine teistega“ all eelarvamuste mõju

Matemaatika: statistilise materjali kasutamine

Läbiv teema: „Kultuuriline identiteet“

Inimeseõpetus: sugudevahelised erinevused, soorollid

Ajalugu: soorollide kujunemine ja muutumine

Eesti keel, kirjandus: soorollide kujutamine ilukirjanduses. Inimeseõpetus: kogukonnasisesed suhted

Ajalugu: kogukondade kujunemine ja roll

Eesti keel, kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduslikes teostes

Kunstiõpetus: teema avamine omaloomingus

Ajalugu: Euroopa tsivilisatsiooni kujunemine

Võõrkeeled: teema „Riigid ja nende kultuur“ all Eesti naaberriigid

Loodusõpetus: planeet Maa

Teema: Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus; koostöö

Õppesisu:

Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus

Noorteorganisatsioonid

Eakohased kodanikualgatuse võimalused

Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused

Põhimõisted:

kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus.

seltsid, klubid, ühendused

noorteorganisatsioonid, vabatahtlik töö

Praktilised tööd ja IKT

Teema illustreerimiseks: rahvusseltside ja usuühenduste koduleheküljed (nt Eestimaa Rahvuste Ühenduse infolehed <http://www.nationalities.ee/>, Eesti Kirikute Nõukogu <http://www.ekn.ee> jne), raamatusari „Rahvused Eestis”, tõsielufilmid sarjast „Etnomosaiik”, kohaliku omavalitsuse kodulehekülge;

maailmahariduse portaal <http://www.maailmakool.ee>

1. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid *kodukoha rahvas ja kodukoha rahvused*.

2. Nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone.

3. Nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid.

Sotsiaalministeerium: <http://www.sm.ee/tegevus/sooline-vordoiguslikkus.html>;

Euroopa Komisjon: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=418&langId=et>

1. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid *sallivus*, *võrdõiguslikkus*.

2. Toob näiteid meeste ja naiste võrdsete õiguste ning nende rikkumiste kohta.

3. Suhtub sallivalt erinevustesse.

Nimede päritolu;

vaba sugupuu tegemise programm GENI (www.geni.com), see on ingliskeelne programm, mida on lihtne kasutada ning mis on ühtlasi sotsiaalne suhtluskeskkond; sugupuu uurimine

Euroopa Liitu tutvustavad materjalid (nt „12 lugu Euroopa Liidust” (2006)

http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/60/index_et.htm, „Ülevaade Euroopa Liidust”

(2007) http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/69/index_et.htm, Euroopa Liit slaididel

http://europa.eu/abc/euslides/index_et.htm; Euroopa Liidu teemalised õppemängud põhikoolile

http://www.springday2010.net/ww/et/pub/spring2010/games/_educational_games.htm)

Õpitulemused:

Õpilane:

1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid *kodanikuühendus*, *kodanikualgatus*, *vabatahtlik tegevus*;

2) nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust;

3) nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust;

4) teab kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral;

5) toob näiteid vabatahtliku töö kasulikkuse kohta; märkab probleeme ja pakub vajajatele abi.

Lõiming

Matemaatika: statistilised materjalid

Inimeseõpetus: suhted teistega

Eesti keel: teema „Kodanikuühiskond ja rahvussuhted“

Eesti keel: teema „Mängiv inimene“

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Eesti keel: kodanikuühiskond ja rahvussuhted

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Inimeseõpetus: suhted teistega

Läbiv teema: „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“

Eesti keel: teema „Mängiv inimene“

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Inimeseõpetus: suhted teistega

Ajalugu: eluolu erinevates tsivilisatsioonides

Muusika: kollektiivis koos musitseerimine

Teema: Demokraatia. Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine

Õppesisu

Rahva osalemine ühiskonna valitsemises

Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus

Kohalik omavalitsus

Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon

Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne)

Põhimõisted:

kodukoha rahvas ja kodukoha rahvused.

rahvarühmad, eluolu ja kultuuritraditsioonid, usundid, kombed.

sallivus, võrdõiguslikkus.

meeste ja naiste võrdsed õigused erinevused,

kogukonna traditsioonid,

kasutab kontekstis mõistet *riik*.

isikutunnistus ja vajalikud reisidokumendid (pass, isikutunnistus).

Praktilised tööd ja IKT

E-demokraatia võimalused (nt Riigiportaal <http://www.eesti.ee> jne);

näidisreferendumi või valimiskampaania (-reklaami) korraldamine

Riigiasutuste kodulehed (nt Haridus- ja Teadusministeerium <http://www.hm.ee/>, Riigikogu

<http://www.riigikogu.ee/>, Vabariigi President <http://www.president.ee/et/> jne)

Õppekäik KOVi või kohtumine KOVi esindajatega

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus

ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon;

lapse õiguste konventsioon

Õpitulemused:

Õpilane:

1) seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid *inimõigus, seadus, demokraatia*;

2) iseloomustab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid (arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja olla valitud);

3) nimetab ja austab inimõigusi;

4) teab, et Eesti on demokraatlik vabariik; nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;

5) teab, mis on kohalik omavalitsus; toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta;

6) teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma; toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta. Seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõistet

inimõigus.

Läbivad teemad:

1.1. Rahva osalemine ühiskonna valitsemises

1.2. Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus

1.3. Kohalik omavalitsus

1.4. Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon

1.5. Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne)

Lõiming

Ajalugu: demokraatia kujunemine

Matemaatika: statistiline materjal

Eesti keel: teema „Kodanikuühiskond“

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Ajalugu: erinevad riigiinstitutsioonid ajaloo vältel

Loodusõpetus: asula elukeskkonnana

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Kunstiõpetus: teema avamine omaloomingus

Inimeseõpetus: seaduskuulekus

Ajalugu: seaduste teke ja roll

Eesti keel: väärtus ja kõlblus

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Inimeseõpetus: tervisekasvatus

Ajalugu: inimese õiguslik seisund ja kaitse

Eesti keel: teema „Kodus ja koolis“

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Teema: Koolidemokraatia; lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas

Õppesisu

Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses

Kooli sisekord (kodukord)

Lapse õigused (õigus saada haridust, õigus vanemlikule hoolitsusele jne).

Õiguste, kohustuste vastutuse tasakaal

Põhimõisted:

demokraatia koolis.

huve ja võimalusi, kokkulepe

koolidemokraatiat.

konventsiooni põhimõtteid, lapse õigused, vastutus, probleemid

Praktilised tööd ja IKT

Mittetulundusühingute koduleheküljed (nt Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit <http://www.ngo.ee/> jne)

Noorteportaal NIP <http://www.nip.ee/>, noorteorganisatsioonid (nt kodutütred

<http://www.kodutytar.ee>, skaudid <http://www.skaut.ee/>, ELO <http://www.elo.ee/> jne)

KOVi koduleheküljed, kohalikud ajalehed

KOVi koduleheküljed, kohalikud ajalehed;

<http://www.thehungersite.com> – võimalus toetada reaalselt

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis;
- 2) märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks; oskab otsida ning pakkuda abi probleemide lahendamisel;
- 3) toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat;
- 4) tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi ning tunneb õiguste ja vastutuse tasakaalu.

Läbivad teemad:

Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses

Kooli kodukord

Lapse õigused (õigus saada haridust, õigus vanemlikule hoolitsusele jne).

Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal

Lõiming

Eesti keel: teema „Kodus ja koolis“

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Inimeseõpetus: suhtlemine teistega, konfliktide lahendamine

Inimeseõpetus: teema „Turvalisus ja riskikäitumine“ all õnnetusjuhtumite ennetamine, abi

kutsumine

Eesti keel: teema „Kodus ja koolis“

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Teema: Töö ja tarbimine

Õppesisu

Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine

Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe

Elukutsed ja ettevõtted kodukohas

Teadlik, säästev tarbimine

Töökultuur ja tööetika

Põhimõisted:

vajadused, soovid ja võimalused, kulutus, eelarve, oma taskuraha, aja planeerimine, internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi), elukutse, tööd, tooteinfo, tarbija õigused

Õpikeskkond

Raha planeerimine (nt tarbijaveeb <http://www.minuraha.ee> jne), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekülg <http://www.stat.ee/> jne)

Kodukohas tegutsevate ettevõtete koduleheküljed;

elukutsevalikut hõlbustavad lehed (nt Rajaleidja <http://www.rajaleidja.ee/> jne)

Tarbimisega seotud kodulehed (nt Eesti Tarbijakaitse Liit <http://www.tarbijakaitse.ee/>, elektrooniline tarbija- ja pakendiinfo <http://www.envir.ee/999> jne)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel;
- 2) teab, kuidas teenitakse raha ja millest koosneb pere eelarve; oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning planeerida oma aega;
- 3) teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid;
- 4) iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed;
- 5) selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale;
- 6) oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ning tunneb tarbija õigusi.

Läbivad teemad:

1.1. Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine

1.2. Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas.

Töökultuur ja tööetika

1.3. Teadlik, säästev tarbimine

Lõiming

Inimeseõpetus: teema „Tervislik eluviis“ juures päevaplaani koostamine

Matemaatika: kulude planeerimine, kell ja kalender

Eesti keel: väärtused ja kõlblus

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Tehnoloogiaõpe: töömaailm

Inimeseõpetus: tervisenõuded

Eesti keel: väärtus ja kõlblus

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Võõrkeeled: teema „Kodu ja lähiümbus“ all pereliikmete ametid,

teema „Igapäevaelu, õppimine ja töö“ all ametid

Ajalugu: tööjaotus ühiskonnas
Kunstiõpetus: teema avamine omaloomingus
Tööõpetus: töökultuur, tööohutus
Inimeseõpetus: teema „Keskkond ja tervis“ all keskkonna turvalisus
Loodusõpetus: asula elukeskkonnana
Eesti keel: teema „Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng“
Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
Võõrkeeled: teema „Igapäeva elu, õppimine ja töö“ all poeskäik
Kunst: ohutusnõuded, teema avamine omaloomingus
Tööõpetus: tootmise mõju keskkonnale

Teema: Meedia ja teave

Õppesisu:

1. Tunneb Interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi.
2. Oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks.
3. Oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks, sh kasutab indekseid, sõnastikke, otsingumootoreid, entsüklopeediat.
4. Väärtustab teiste autorite ja enda tehtud tööd; viitab teiste autorite loomingule; tunneb autorina vastutust oma teose eest.
5. Teadvustab intellektuaalse omandi kaitsega seotud probleeme Internetis.
6. Oskab eristada fakti ja arvamust.
7. Saab aru, et reklaamiga taotletakse müügiedu.
8. Oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks, sh kasutab indekseid, sõnastikke, otsingumootoreid, entsüklopeediat.
9. Oskab esitada oma teadmisi ja seisukohti; loob, kasutab ning jagab info

Põhimõisted:

Internet, interneti ohtud, teave, indekseid, sõnastikud, IN otsingumootoreid, entsüklopeediat, autorite loomingule; autori vastutus, intellektuaalse omandi kaitse, fakti ja arvamust, reklaamiga, müügied otsingumootorid, entsüklopeediad,

Praktilised tööd ja IKT

Tuntumad otsingumootorid (nt Google, Neti jne), ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee), kooliga seotud infoportaalid (nt Miksike <http://www.miksike.ee/>, Koolielu www.koolielu.ee jne), Interneti-põhised teatmeteosed (nt Wikipedia), noorteportaalid (nt <http://www.kuut.ee/>), suhtluskeskkonnad (nt Rate, Orkut, Facebook, Twitter jne); e-raamatukogud (nt ESTER), muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube jne)
Oma kooli leht, kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee)
Intellektuaalomandi kohta käiv info (nt <http://www.autor.ee/est> jne), suhtluskeskkonnad (nt Rate, Orkut, Facebook, Twitter jne); e-raamatukogud (nt ESTER), muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube jne)
Tuntumad otsingumootorid (nt Google, Neti jne), oma kooli leht, kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee jne), kooliga seotud infoportaalid (nt Miksike <http://www.miksike.ee/>, Koolielu www.koolielu.ee jne), Interneti-põhised teatmeteosed (nt Wikipedia), noorteportaalid (nt <http://www.kuut.ee/>), suhtluskeskkonnad (nt Rate, Orkut, Facebook, Twitter jne); e-raamatukogud (nt ESTER), muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube jne).

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks, sh kasutab indekseid, sõnastikke, otsingumootoreid ning entsüklopeediat;
- 2) oskab eristada fakti ja arvamust;
- 3) oskab esitada oma teadmisi ja seisukohti; loob, kasutab ning jagab infot;
- 4) väärtustab teiste autorite ja enda tehtud tööd; viitab teiste autorite loomingule; tunneb autorina vastutust oma teose eest ning teadvustab autorikaitsega seonduvaid probleeme Internetis;
- 5) tunneb Interneti võimalusi, kasutamise ohtusid ja informatsioonilise enesemääramise võimalusi;
- 6) mõistab, et reklaami taga on müügiedu taotlus.

Läbivad teemad

- 1.1. Raamatukogu, Internet
- 1.2. Ajalehed, ajakirjad, raadio, televisioon, meediakanalite integratsioon
- 1.3. Autoriõiguste kaitse
- 1.4. Teadlik infotarbimine ja -edastamine

Lõiming

Eesti keel: teabekeskond

Inimeseõpetus: internetisuhtluse ohud ja võimalused

Eesti keel: teabekeskond

Eesti keel: teabekeskond

Kirjandus: autori roll

Muusikaõpetus: autoriõigused

Kunstiõpetus: autoriõigused

Eesti keel: teema „Teabekeskond“

Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Inimeseõpetus: teema „Turvalisus ja riskikäitumine“ all meediaohud, vastutus oma sõnade ja tegude eest meedias

4.3. III kooliaste

4.3.1. Kooliastme õpitulemused

III kooliastme õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust.

Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;
- 2) määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena; on valmis toimima vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;
- 3) tunneb ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning tegutseb inimõiguste kaitsel; tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ning käitub sallivalt;
- 4) tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärke;
- 5) tunneb Euroopa Liidu ülesehitust, väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärke;

- 6) selgitab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; mõistab riigi ja turu vahekorda, teab, mis on avalik ja erasektor; tunneb maksustamise eesmärgi ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;
- 7) hindab oma võimalusi, õigusi ning vastutust ettevõtjana ja tööturu osalisena, kavandab oma karjääri, teeb otsuseid enda suutlikkust ja ressursse adekvaatselt analüüsides ning tegevuse tagajärgi prognoosides;
- 8) hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;
- 9) analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid;
- 10) teab, mis on üleilmastumine ja toob näiteid üleilmastumise mõjudest majandusele, kultuurile, keskkonnale jne.

4.3.2. Õpitulemused ja õppesisu klassiti

9.klass

Teema: Meedia ja teave

Õppesisu

Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne

Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir; suhtlemiskultuur

Turunduskommunikatsioon, selle funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne. Meediamajanduse põhitõed (sisu ja reklaami vahekord, tulud ja kulud meedias)

Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine

Teabe tõlgendamine ning kriitiline analüüs; fakti ja arvamuse eristamine

Praktilised tööd ja IKT:

Oma kooli leht, kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee jne), tuntumad otsingumootorid (nt Google, Neti jne), kooliga seotud infoportaalid (nt Miksike <http://www.miksike.ee/>, Koolielu www.koolielu.ee jne), Interneti-põhised teatmeteosed (nt Wikipedia), noorteportaalid (nt <http://www.kuut.ee/>), suhtluskeskkonnad (nt Rate, Twitter jne);

e-raamatukogud (nt ESTER), muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube jne)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada;
- 2) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *avalik arvamus*, *avalik elu*, *eraelu*, *ajakirjandusvabadus*, *ajakirjanduseetika*, *autoriõigus*, *autorivastutus*, *reklaam* ja *plagiaat*;
- 3) mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;
- 4) tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.

Läbivad teemad:

Kommunikatsiooni-vabaduse piiramine (ajakirjandus ja võrgukeskkonnad, legaalsed ja tehnoloogilised piirangud).

Avaliku elu tegelased.

Kuidas meedia loob staare?

Lõiming

1. Eesti keel: meediatekstide kommenteerimine
2. Võõrkeeled: teema „Vaba aeg“ all erinevad meedia vahendid ja reklaam, kirjandus
3. Läbiv teema: „Teabekeskond“

Teema: Ühiskonna sotsiaalne struktuur

Õppesisu

Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne

Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir; suhtlemiskultuur

Turunduskommunikatsioon, selle funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne. Meediamajanduse põhitõed (sisu ja reklaami vahekord, tulud ja kulud meedias)

Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine

Praktilised tööd ja IKT:

Rahvusseltside ja usuühenduste koduleheküljed (nt Eestimaa Rahvaste Ühenduse infolehed <http://www.nationalities.ee/>, Eesti Kirikute Nõukogu <http://www.ekn.ee> jne), raamatusari „Rahvused Eestis”, tõsielufilmid sarjast „Etnomosaiik”, sidususega tegelevad organisatsioonide koduleheküljed (nt Eesti koostöö Kogu <http://www.kogu.ee> jne), Eesti inimarengu aruanded, soolise võrdõiguslikkusega seotud elektroonilised materjalid (nt Sotsiaalministeeriumi kodulehel <http://www.sm.ee/index.php?id=98> jne), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti koduleheküljel <http://www.stat.ee/> jne)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid *sotsiaalsed erinevused*, *sotsiaalne kihistumine*, *sotsiaalne sidusus*, *sotsiaalne tõrjutus*, *identiteet*, *mitmekultuurilisus*;
- 2) märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;
- 3) väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;
- 4) väärtustab soolist võrdõiguslikkust;
- 5) mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.

Läbivad teemad:

Kommunikatsiooni-vabaduse piiramine (ajakirjandus ja võrgukeskkonnad, legaalsed ja tehnoloogilised piirangud).

Avaliku elu tegelased.

Kuidas meedia loob staare?

Lõiming

1. Inimeseõpetus: erinevad sotsiaalsed rühmad
2. Geograafia: teema „*Pinnamood*“ all inimeste elu ja majandustegevus erineva pinnamoega aladel
3. Matemaatika: statistilise materjali analüüs
4. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
5. Võõrkeeled: teema „*Vaba aeg*“ all kultuuriline mitmekesisus

Teema: Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor

Õppesisu

Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused)

Erasektor kui kasumile suunatud sektor

Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused

Praktilised tööd:

Riigiasutuste kodulehed (nt Haridus- ja Teadusministeerium <http://www.hm.ee/>, Riigikogu

<http://www.riigikogu.ee/>, Vabariigi President <http://www.president.ee/et/> jne)

Eestis asuvate ettevõtete kodulehed (nt Kalev <http://www.kalev.eu/> jne), Eesti Töandjate Keskliit <http://www.tooandjad.ee/>

Mittetulundusühingute koduleheküljed (nt Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit

<http://www.ngo.ee/> jne), vabatahtlike tööd tutvustavad materjalid (nt <http://www.vabatahtlikud.ee/> jne)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, erasektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus*;
- 2) selgitab sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;
- 3) teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.

Läbivad teemad:

Sektorite vastastikune seotus ja partnerlus. Poliitika ja avaliku halduse mõisted

Ettevõtlus avalikus ja erasektoris

Majandustegevus kolmandas sektoris kui vahend eesmärkide saavutamiseks

Lõiming:

Eesti keel: meediatekstide kommenteerimine

Võõrkeeled: teema „Vaba aeg“ all erinevad meedia vahendid ja reklaam, kirjandus

Läbiv teema: „Teabekeskond“

Eesti keel: suuline ja kirjalik suhtlus

Inimeseõpetus: inimestevahelised suhtled

Muusikaõpetus: muusikavahetus-programmid internetis, autoriõigused

Kunstiõpetus: autoriõigused, sümbolid

Eesti keel: reklaamtekstid

Võõrkeeled: teema „Vaba aeg“ all erinevad meedia vahendid ja reklaam

Matemaatika: tulude ja kulude arvutamine, andmete teisendamine

Eesti keel: viitamisreeglid

Kirjandus: autorsus

Kunstiõpetus: autoriõigused

Muusikaõpetus: autoriõigused

Teema: Ühiskonnaliikmete õigused

Õppesisu

Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel

Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused

Lapse õigused, kohustused ja vastutus

Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluateerimine jm

UNICEFi tegevus

Praktilised tööd ja IKT:

Tähtsamad inimõigustealased dokumendid (nt ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, Euroopa Nõukogu inimõiguste konventsioon jne);
Eesti Vabariigi põhiseadus;
lapse õiguste konventsioon
Tähtsamad inimõigustealased dokumendid
Eesti Vabariigi põhiseadus;
Eesti Punane Rist, <http://www.icrc.org/eng/war/index.jsp>
Lapse õiguste konventsioon, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon;
noorte abitelefoniid (nt Lasteabi telefon 116 111 jne)
Lapse õiguste konventsioon, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, „Inimkaubanduse ennetamine: metodoloogia tööks noortega” (2005);

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *inimõigused*, *põhiõigused*, *sotsiaal-majanduslikud õigused*, *poliitilised õigused*, *kultuurilised õigused*;
- 2) tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid, märkab nende rikkumist (sh vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm); tunneb õiguste ja kohustuste ning vabaduse ja vastutuse seost;
- 3) tunneb riske, oskab vältida ohte ja teab, kust otsida abi.

Läbivad teemad:

Inimõiguste kujunemise ajaloost
Rahvusvaheliste organisatsioonide roll inimeste põhiõiguste tagamisel.
Inimõiguste ja humanitaarõiguse seos
Inimkaubanduse tagajärjed ühiskonnale (traumad, haigused jm).
Ohvriabi

Lõiming

Inimeseõpetus: inimene ja sotsiaalne käitumine
Ajalugu: ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon
Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
Inimeseõpetus: inimene ja sotsiaalne käitumine.
Ajalugu: põhiseaduslikud tekstid, rahvusvaheliste organisatsioonide tegevus
Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
Inimeseõpetus: inimene ja sotsiaalne käitumine
Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
Inimeseõpetus: turvalisus ja riskikäitumine
Ajalugu: orjakaubandus
Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Teema: Riik ja valitsemine**Õppesisu**

Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused
Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal
Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused

Praktilised tööd ja IKT:

Õpetaja käsiraamatud (nt „Inimene ja ühiskond“), kaart, kontuurkaart, ajakirjanduses ilmunud teemakohased artiklid, teemakohased filmid jm
E-riik (nt Riigiportaal <http://www.eesti.ee> jne);
Eesti Vabariigi põhiseadus
E-demokraatia võimalused (nt Riigiportaal <http://www.eesti.ee> jne);
Eesti Vabariigi põhiseadus, elektrooniline Riigi Teataja

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *demokraatia*, *autokraatia*, *totalitarism*; *võimude lahusus ja tasakaal*, *õigusriik*, *kodanikuõigused*, *kodanikuvabadused*, *kodanikuühiskond*, *kodanikualgatus*;
- 2) selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;
- 3) väärtustab demokraatlike vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igauhe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi;
- 4) oskab vahet teha demokraatial ja autokraatial, tunneb ning selgitab demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ning annab neile hinnangu;
- 5) selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.

Läbivad teemad:

Riigikogu struktuur (juhatuse, komisjonid, fraktsioonid).
Riigikogu ja valitsuse töö põhimõtted.
Valitsuse koosseis.
Eesti riigikaitse institutsioonid
Õigusaktide hierarhia.
Karistusseadustik (alaealiste õiguslik vastutus).
Rahvusvahelised kohtud.
Apelleerimise kord ja võimalused.
Liiklusseadus
Euroopa Liidu kodanikud.
Eesti kodaniku õigused ja kohustused Euroopa Liidus.
Eesti Vabariigi kodakondsuse seadus
Erakondade maailmavaade ja tegevusprogrammid
Eesti valimissüsteem.
Demokraatlike valimiste põhimõtted.
Erinevused Riigikogu ja kohalike volikogude valimistel
Euroopa Nõukogu – inimõiguste, kultuuri, hariduse jne koostöö edendaja Euroopas.
Eesti NATO liikmena

Lõiming

1. Ajalugu: demokraatia ja diktatuuri võrdlus
2. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
1. Ajalugu: ühiskonnateooriate areng ja rakendumine
2. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
3. Matemaatika: statistiliste materjalide kasutamine
1. Inimeseõpetus: turvalisus
2. Ajalugu: õigusriigi kujunemine
3. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

Teema: **Kodanikuühiskond**

Õppesisu

Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabaühendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused
Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus
ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte osalusvõimalused. Õpilasomavalitsus ja
õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid
Käitumine kriisioludes

Praktilised tööd ja IKT

Mittetulundusühingute koduleheküljed (nt Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit
<http://www.ngo.ee/>, Noorteportaal NIP <http://www.nip.ee/> jne), noorteorganisatsioonid (nt
kodutütred <http://www.kodutytaar.ee>, skaudid <http://www.skaut.ee/>, ELO <http://www.elo.ee/> jne),
„Osale. Ütle, kui mõtled” (2008);
usuühenduste kodulehed (nt Eesti Kirikute Nõukogu <http://www.ekn.ee> jne)
Mittetulundusühingute koduleheküljed (nt Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit
<http://www.ngo.ee/>, Noorteportaal NIP <http://www.nip.ee/> jne), noorteorganisatsioonid (nt
kodutütred <http://www.kodutytaar.ee>, skaudid <http://www.skaut.ee/>, ELO <http://www.elo.ee/> jne),
„Osale. Ütle, kui mõtled” (2008);
vabatahtlike tööd tutvustavad materjalid (nt <http://www.vabatahtlikud.ee/> jne)
Noorte abitelefoniid (nt Lasteabi telefon 116 111 jne)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *kodanikuühiskond*, *vabaühendus*,
kodanikuosalus, *kodanikualgatus*;
- 2) mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ning eesmärgid;
iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;
- 3) oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning
pakub lahendusi;
- 4) algatab ja toetab koostööd ühiste eesmärkide seadmisel ning elluviimisel.

Läbivad teemad:

Kodanikuühiskonna asend ühiskonna struktuuris
Vabaühenduste koostöö ning partnerlus omavalituste ja riigiasutustega.
Kaasav otsustamine.
Klassi või rühma ühise blogi pidamine
Juhtumid: raske haigus, lähedase surm, kuriteoohvriks sattumine, õnnetusjuhtumite tagajärjed,
katkenud suhted lähedaste inimestega, perevägivald jne

Lõiming

Inimeseõpetus: grupikuuluvus
Ajalugu: nt fosforiidikampaania
Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
Ajalugu: kodanikuühiskonna areng
inimeseõpetus: turvalisus ja riskikäitumine
Geograafia: teema „Euroopa ja Eesti rahvastik“ all ränne ja selle põhjused, teema „Euroopa ja
Eesti asustus“ all rahvastiku paiknemine
Ajalugu: rahvusvahelise tööjaotuse kujunemine, majanduskriisid
Matemaatika: statistilise materjali analüüs

Tööõpetus: ametid Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses Võõrkeeled: teema „Igapäevaelu, õppimine ja töö“ all edasiõppimine ja kutsevalik ning töökohad
--

5. EESTI AJALUGU

5.1 Üldalused

5.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Eesti ajaloo õpetus taotleb, et õpilane:

- tunneb ja väärtustab Eesti ning oma kodukoha ajalugu;
- tunneb Eesti muuseume;
- teab Eesti ajaloo tähtsaimaid sündmusi ja kohaliku päritoluga tuntud isikuid;
- väärtustab oma kodukohta ja selle eripära: keelt, kombestikku, omakultuuri;
- tunneb kohalikke kultuuritraditsioone (käsitöö, rahvarõivad; külakultuur, laulu- ja tantsupeod);
- oskab hankida ajaloolist teavet eri allikatest (sh turismiinfo), seda korrastada.

5.1.2. Õppeaine kirjeldus

Õpitakse tundma oma ümbruskonda ja paikkondlikku ajalugu. Antakse teadmisi ja oskusi kohaliku kultuuripärandi tänapäeva võimalustega sidumiseks.

Eesti ajaloo õpetuse kavandamine ja korraldamine lähtub järgmistest põhimõtetest:

- 1) on õppeaine, mis toetab rahvusliku ja piirkondliku identiteedi kujunemist, rahvuskultuuri säilimist ja kestmist;
- 2) käsitleb integreeritult kodukoha loodus-, kultuuri-, haridus-, majandus- ja töökeskkonda ning selle toimimist ajaloolises kujunemises.

5.2 II kooliaste

5.2.1. II kooliastme õpitulemused

Õpilane:

- teab, millised olid esimesed asustatud paigad Eestis ja lähiümbruses;
- oskab nimetada Eesti ajaloo põhietappe ja Eesti ala valdajaid erinevatel aegadel;
- tunneb Eesti ajaloo põhisündmusi; teab, millal need toimusid ning mis nendega Eesti jaoks muutus (muistne vabadusvõitlus, orduaeg, Liivi sõda, Rootsi aeg, Põhjasõda, Vene aeg);
- teab kohaliku päritoluga tuntud isikuid (W.Reiman, H.Viks);
- tunneb Eesti kaarti erinevatel aegadel (muinasmaakonnad, Vana-Liivimaa, Eesti- ja Liivimaa kubermang, Eesti Vabariik), oskab täita kontuurkaarti;
- teab Vabadussõja tähtsust Eesti ajaloos;
- tunneb 20. sajandi Eesti tähtsamaid sündmusi ja pöördepunkte (Eesti Vabariik, 1940. aasta sündmused, II maailmasõda, Nõukogude Eesti, laulev revolutsioon, taasiseseisvumine);

5.2.2. Õppesisu- ja tulemused klassiti

5.klass

Teema: Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud

Õppesisu ja põhimõisted:

Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas ja Viljandi maakonnas; vallutused, sõjad, kuningad, ajakirjandus, seltsitegevus, esimese vabariigi aeg, okupatsioon, kolhoosid, taasiseseisvumine.

Praktilised tööd: ülevaatlik tabel olukorrast kodupaigas pärast sõdasid, Kolga-Jaaniga seotud tuntud inimeste kirjeldamine, ülevaade Kolga-Jaani piirkonnas tegutsenud seltsidest, töölehed kolhoosiajaga seotud paikadest.

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kirjeldab mõnda minevikusündmust ja inimeste elu minevikus;
- 2) teab kodupaigaga seotud ajaloolisi isikuid, oskab neist jutustada;
- 3) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- 4) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 5) teab ja eristab erinevaid ajalooperioode;
- 6) tunneb huvi oma paikkonnast pärit tuntud inimeste vastu;
- 7) tunneb huvi oma paikkonnast pärit ajalooliste ja kultuuriliste paikade vastu.

Lõiming: Ajalooga (sõdade tagajärjed kodupaigale, Kolga-Jaani seotud tuntud inimesed), eesti keelega (kirjeldamine, jutustamine, kokkuvõtete tegemine), matemaatikaga (sündmuste daatumid rooma ja araabia numbritega),

Teema: Esimesed vanaaja asulad

Õppesisu ja põhimõisted:

Ajaarvamisega seotud mõisted ja ajaloo perioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiaeg. Muinasaja arengujärgud ja nende üldiseloostus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutusele võtmine, Eesti muinasaja üldiseloostus, Pulli, Kunda, Valma.

Praktilised tööd : ajatelg ajalooperioodide kohta

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kasutab kontekstis aja mõistega seonduvaid sõnu, lühendeid ja fraase sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, rooma number, ajaloo periodiseerimine;
- 2) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- 3) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- 4) kasutab ajalookaarti.
- 5) teab, et Eesti esimesed asustusalad olid Pulli ja Kunda inimasula ning näitab neid kaardil.

Lõiming: eesti keel (tööd tekstidega, küsimustele vastamine, kavastamine, jutustamine, lühendid), matemaatika (rooma ja araabia numbrid), arvutiõpetus (tutvumine ajalooperioode puudutavate materjalidega internetis).

Teema: Ajaloallikad

Õppesisu ja põhimõisted:

Ajalugu ja ajalooallikad. Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline

allikas, muuseum ja arhiiv.

Praktilised tööd : õppekäik kooli muuseumi, õpilaste kodudes olevate ajalooallikate loendi koostamine

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest;
- 2) töötab lihtsamate allikatega;
- 3) kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas.

Lõiming: eesti keel (vestlused koduste ja lähedastega, ülevaate koostamine kodustest ajalooallikatest ja selle tutvustamine, lünktekstide täitmine); arvutiõpetus (tutvumine ajalooallikatega, muuseumide kodulehekülgedega internetis).

Teema: Eluolu

Õppesisu ja põhimõisted:

Elu linnas ja maal, talus ja mõisas, rahu ja sõja ajal, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas. Seltsielu.

Paikkonna taluelu minevikus: ehitised, majariistad, rõivastus, toidud, tähtsamad tööriistad. Käsitöoliigid ja -vahendid. Vanaaegsed mänguasjad, nende valmistamine. Töö- ja pidurõivad, sh rahvarõivad. Rahvalikud pühad. Tähtsamad kirikupühad

Praktilised tööd : Ülevaate koostamine vanavanemate mängudest ja vaba aja tegevustest, kohalike rahvariiete tutvustus ja oluliste detailide joonistamine), rahvalike ja kirikupühade tutvustus

Õpitulemused:

Õpilane:

- 1) kirjeldab mõnda minevikusündmust ning inimeste eluolu minevikus;
- 2) kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 3) näitab kaardil ja põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine;
- 4) teab, missuguseid muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine;
- 5) leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- 6) väljendab oma teadmisi nii suuliselt kui ka kirjalikult, koostab kava ja lühijuttu;
- 7) kasutab ajalookaarti.
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim*.

Lõiming: eesti keel (tekstide töötlemine ja esitlemine, küsimuste koostamine ja vastamine, jutu koostamine pildi põhjal); käsitöö ja kunst (rahvarõivad, nende kaunistamine ja kandmise kombed).